

جُمْهُورِيَّةُ الْعِرَاقِ
وِزَارَةُ التَّعْلِيمِ الْعَالِي
جَامِعَةُ سَامَرَاءَ
كَلِيَّةُ التَّرْبِيَّةِ

مجلة سُرَّحُ جُرَّحِي

لِلدِّرَاسَاتِ الْإِنْسَانِيَّةِ

مجلة علمية فصلية محكمة
تصدر عن كلية التربية في جامعة سامراء

المجلد الثامن عشر / العدد الثاني والسبعون / السنة السابعة عشرة

ذي القعدة ١٤٤٣هـ / حزيران ٢٠٢٢م

رقم الإيداع في دار الكتب والوثائق ببغداد ٢٣٤١ لسنة ٢٠١٩

ISSN 1813-1735

مجلة سمرقند

للدراستات الإنسانية

مجلة علمية فصلية محكمة
تصدر عن كلية التربية في جامعة سامراء

المجلد الثامن عشر / العدد الثاني والسبعون - السنة السابعة عشرة
ذي القعدة ١٤٤٣ هـ - حزيران ٢٠٢٢ م

الرمز الدولي: ISSN 1813 – 1735

رقم الايداع في دارالكتب والوثائق ببغداد ٢٣٤١ لسنة ٢٠١٩

الهيئة الادارية

رئيس هيئة التحرير:	أ. ياسر محمد صالح	جامعة سامراء / كلية التربية
مدير التحرير:	أ. م. د. قيس علاوي خلف	جامعة سامراء / كلية التربية
مدقق اللغة العربية:	م. د. هشام ستار مهدي	جامعة سامراء / كلية التربية
مدقق اللغة الانكليزية:	أ. م. د. سيف حبيب حسن	جامعة سامراء / كلية التربية
الشؤون الادارية:	م. م. فاروق شاكر محمود	جامعة سامراء / كلية التربية
الشؤون المالية:	السيد: حسان علي حسين	جامعة سامراء / كلية التربية

ISSN : 1813 – 1735

البريد الالكتروني: srmraj@uosamarra.edu.iq E-mail:

تصدر عن كلية التربية / جامعة سامراء

أعضاء هيئة التحرير

أ.د. اسماعيل يوسف اسماعيل	جمهورية مصر العربية / جامعة المنوفية / كلية الآداب
أ.د. عمر محمد علي	جمهورية مصر العربية / جامعة حلوان / كلية الآداب
أ.د. كمال بن صحراوي	الجزائر / جامعة ابن خلدون / كلية العلوم الانسانية والعلوم الاجتماعية
أ.م.د. أشواق سالم إبراهيم	جمهورية العراق / جامعة سامراء / كلية التربية
أ.م.د. أنوار محمود مسعود	جمهورية العراق / جامعة سامراء / كلية التربية
أ.م.د. خالد شكر محمود	جمهورية العراق / جامعة سامراء / كلية الآداب
أ.م.د. رعد سرحان إبراهيم	جمهورية العراق / جامعة سامراء / كلية التربية
أ.م.د. سعيد بن محمد القرني	المملكة العربية السعودية / جامعة أم القرى / كلية اللغة العربية
أ.م.د. سيف حبيب حسن	جمهورية العراق / جامعة سامراء / كلية التربية
أ.م.د. طه خالد محمد	جمهورية العراق / جامعة سامراء / كلية التربية
أ.م.د. عفاف حافظ شاكر	جمهورية العراق / جامعة سامراء / كلية التربية
أ.م.د. ليلى خلف السبعان	دولة الكويت / جامعة الكويت / كلية الآداب
أ.م.د. مراد احمد خلف	جمهورية العراق / جامعة سامراء / كلية التربية
أ.م.د. منذر كامل اسماعيل	جمهورية العراق / جامعة سامراء / كلية التربية
أ.م.د. ميسم بهاء صالح	جمهورية العراق / جامعة سامراء / كلية التربية
أ.م.د. يوسف مظهر احمد	جمهورية العراق / جامعة سامراء / كلية التربية
م.د. رياض خليل حسين	جمهورية العراق / جامعة سامراء / كلية التربية
م.د. هشام مهدي ستار	جمهورية العراق / جامعة سامراء / كلية التربية

ISSN: 1813 - 1735

مجلة للدراسات الانسانية محكمة متخصصة

تصدر عن كلية التربية / جامعة سامراء

تعليمات النشر في مجلة (سر من رأى)

ترحب مجلة (سر من رأى) العلمية المحكمة بإسهام الباحثين في القطر وسواه من الأقطار، فتخطو بهم ومعهم خطوات واثقة نحو مستقبل مشرق في نواحي الحياة، وفيما يأتي بعض ضوابط النشر فيها:

الأسس الفنية والتنظيمية

- ❖ تستقبل المجلة البحوث العلمية في مجالات العلوم الانسانية كافة.
- ❖ تقوم هيئة التحرير بالبحوث علميًا مع خبراء مشهود لهم بالكفاية العلمية في اختصاصهم الدقيق.
- ❖ ترفض المجلة نشر البحوث التي لا تطابق منهج البحث العلمي المعروف.
- ❖ يلزم الباحث بالأخذ بما يرد من ملحوظات حول بحثه، من خلال ما يحدده الخبراء المقومون.
- ❖ ألا يكون البحث مقدمًا إلى مجلة أخرى، ولم ينشر سابقًا، وعلى الباحث أن يتعهد خطيًا بذلك.
- ❖ يشترط أن يقوم الباحث ببحثه المقدم.
- ❖ يثبت على الصفحة الأولى ما يأتي: (عنوان البحث، والاختصاص الدقيق للبحث، واسم الباحث، ولقبه العلمي، ومكان عمله، وبريده الإلكتروني، ورقم هاتفه، وكلمات مفتاحيه باللغتين العربية والانكليزية)، وفي حالة وجود أكثر من باحث تذكر أسمائهم وعناوينهم، لتسهيل عملية الاتصال بهم.
- ❖ يطبع موجزا للبحث في صفحة مستقلة، وباللغتين العربية والإنكليزية، على أن لا يزيد عن صفحة واحدة.
- ❖ يعتمد أسلوب البحث العلمي في كتابة هوامش البحث ومصادره، ويعتمد الباحث المنهج البحثي الخاص باختصاصه، وتذكر الكتب المستعملة في البحث على النحو الآتي: اسم الكتاب، واسم المؤلف، ورقم الطبعة، ومكان النشر، وجهة النشر، وسنة النشر، والجزء (إن وجد)، والصفحة. أما الدوريات فتكتب على النحو الآتي: اسم الدورية، وعددها، وتاريخ صدورها، وجهة الإصدار، والصفحة.

ISSN : 1813 – 1735

- ❖ لا يعد قبول النشر ملزما للمجلة بنشر البحث العلمي ضمن الاعداد إلا ما يليق بسمعتها الدولية.

مجلة للدراسات الانسانية محكمة متخصصة

تصدر عن كلية التربية / جامعة سامراء

الأسس الطباعية للبحث

- ❖ يطبع البحث على الآلة الحاسبة، وعلى ورق حجم (A4) وبوجه واحد.
- ❖ لا يتجاوز عدد صفحاته (٢٠) صفحة بما فيها: البيانات، والخرائط، والمصورات، وإذا زاد البحث على ذلك يتحمل الباحث دفع مبلغ (٢٠٠٠) دينار عن كل صفحة إضافية، على أن تقدم النسخ الأصلية الخاصة بالأشكال والخرائط على ورق (تريست)، وبواسطة برنامج (Microsoft Word).
- ❖ بعد الأخذ بملحوظات المقيّمين يرفق قرص (CD) مع البحث المصحح.
- ❖ تكون الطباعة بحرف (Simplified Arabic)، وبحجم (١٤).
- ❖ تكتب الهوامش في آخر البحث بنفس خط المتن، وبحجم (١٢)، على أن تذكر معلومات المصدر كاملة عند وروده أول مرة، لتغني عن كتابة قائمة للمصادر.
- ❖ يقسم البحث على مقدمة وعناوين مناسبة تدل عليه، لتغني عن قائمة المحتويات.
- ❖ لا تلزم المجلة بإعادة البحث إلى صاحبه، إذا اعترض على نشره الخبراء، ويكتفى بالاعتذار.
- ❖ منهج البحث العلمي والتوثيق من سمات المجلة المحكمة.
- ❖ تعنون المراسلات باسم (رئيس التحرير) أو مدير التحرير.
- ❖ إذا كان البحث يحتوي على آيات قرآنية، يكون نمط الآيات وفق برنامج مصحف المدينة ولا يتم نشر البحث خلاف ذلك.

مجلة سر من رأى

جمهورية العراق . سامراء . كلية التربية . ص ب ١٦٥

ISSN 1813-1735

مدير التحرير: د. قيس علاوي خلف

البريد الإلكتروني للمجلة:

مجلة للدراسات الانسانية محكمة متخصصة

E-mail: srmraj@uosamarra.edu.iq

تصدر عن كلية التربية / جامعة سامراء

الاشتراك في المجلة

تدفع المؤسسات الحكومية والجامعات ومراكز البحث بدل اشتراك قدره (٢٥٠٠٠) دينار داخل القطر للعدد الواحد وتخاطب سكرتارية المجلة على العنوان المدرج في أدناه لغرض الاشتراك أو التبادل.

المراسلات

د. قيس علاوي خلف

مدير تحرير مجلة سر من رأى

جمهورية العراق / سامراء

ص.ب/١٦٥

البريد الإلكتروني للمجلة

E-mail: srmraj@uosamarra.edu.iq

مجلة سر من رأى

ISSN : 1813 – 1735

مجلة للدراسات الانسانية محكمة متخصصة

تصدر عن كلية التربية / جامعة سامراء

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كلمة العدد

الحمد لله الذي أكرمنا بخير كتاب أنزله، وشرفنا بخير نبي أرسله، والصلاة، والسلام على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين.
وبعد

ففي زمان صار التمسك بالثواب بأنواعها نادرا والتشبث بالقيم بات نذرا تمضي مجلة سر من رأى في مسيرتها متمسكة بما يميزها ويرسخ اقدامها في أرض أساسها الضوابط والمعايير المحترمة في كل جوانبها سواء أكان ذلك في نوعية البحوث العلمية او مكانة المحكمين ونزاهتهم أو في إدارة ينماز افرادها بالالتزام والمهنية والاحترافية في عملهم والرائد لا يكذب اهله نحمد الله على فضله ومنه في توفيقنا وتسديدنا لما فيه الخير والعطاء .

والله ولي التوفيق

الأستاذ المساعد الدكتور

قيس علاوي خلف السامرائي

مدير التحرير

ISSN : 1813 – 1735

مجلة للدراسات الانسانية محكمة متخصصة

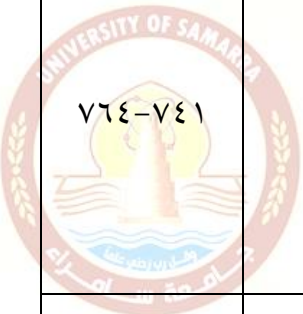
تصدر عن كلية التربية / جامعة سامراء

رقم القبول	المحتويات	الصفحة
محور اللغة العربية		
	إبدال عين (آب) وأخواتها ياء د. فيصل بن علي المنصور جامعة أم القرى - كلية اللغة العربية - قسم اللغة والنحو والصرف	٤٢-٣
١٣٣٥	آراء النقاد في شعر الخطيئة م.د. عبد الله جاسم حسين محمد الجميلي المديرية العامة لتربية كركوك	٥٨-٤٣
١٣٧٣	التناصُّ الثريُّ في شعر جاسم محمد جاسم أ. م. د. خديجة أدري محمد وزارة التعليم العالي والبحث العلمي - جامعة تكريت - كلية الآداب م. م. رشدي طلال لطيف وزارة التربية - المديرية العامة لتربية صلاح الدين	٨٦-٥٩
١١٢٢	الدلالة الصوتية للفاصلة القرآنية في الخطاب النسوي د. غازي فيصل مهدي حمد وزارة التربية / المديرية العامة لتربية صلاح الدين / قسم تربية سامراء م.م. سوزان مصطفى حسين كلية التربية للبنات جامعة الموصل	١٠٨-٨٧
١٣٠٦	السلام الحجاجية في مرثية ابن وهب (٤٨٤هـ) أ.م.د. صفاء حسين لطيف جامعة كربلاء / كلية العلوم الإسلامية م.م. باسم شعلان خضير المديرية العامة لتربية النجف الأشرف	١٣٠-١٠٩
١٣٣٧	العامة والقبح في الشعر مقارنة بين الأعشى وبودلير (دراسة ثقافية) م.م. إيمان غازي علي - وزارة التربية - العراق م.م. موج يوسف محمد / الجامعة العراقية - كلية العلوم الإسلامية قسم اللغة العربية	١٦٢-١٣١

	القراءات القرآنية التي عارضها النحويون في الأسماء المرفوعة والأسماء المنصوبة (الصائبون، غير) انموذجاً م.د. سارة عباس فرج جامعة سامراء - كلية العلوم الاسلامية	١٣٩٦
١٨٠-١٦٣	تمثلات الاعاقة في رواية سيدات زحل للروائية لطيفة الدليمي د. الهام عبد الوهاب عبد القادر قسم اللغة العربية / كلية التربية للعلوم الإنسانية / جامعة الموصل	١٢٨٩
٢٠٢-١٨١	قرينة المطابقة وأثرها في معاني آيات المتشابه اللفظي م.م. سفرجل شكر خلف محمود جامعة كركوك / كلية الآداب	١٢٥٩
٢٢٨-٢٠٣	قصيدة (حانة الكلب) لسركون بولص مقارنة تفكيكية أ.م.د. سامي ناجي سوادي قسم اللغة العربية - كلية التربية - جامعة رابرين - إقليم كردستان العراق	١٢٩٢
٢٤٨-٢٢٩	ملاح الفكر النحوي عند الكافيجي (ت ٨٧٩هـ) في كتابه شرح الاعراب عن قواعد الاعراب أ.م.د. هديل عبدالحليم داود البكر جامعة الموصل - كلية التربية للبنات	١٣٠١
محور الشريعة		
٣٠٠-٢٨١	أثر السنة النبوية في مناقشات المشركين م.د. بكر محمود علو مهدي السامرائي جامعة سامراء / كلية التربية / قسم علوم القرآن الكريم أ.م.د. طه خالد محمد عرب جامعة سامراء / كلية التربية / قسم علوم القرآن الكريم	٩٥٧
٣٣٠-٣٠١	اختيارات الإمام أبي الخطاب الكلوزاني في ضوء كتابه الهداية في مسائل الطهارة والصلاة أ.م.د. أشجان حميد باصي الجامعة العراقية / كلية التربية للبنات / قسم الشريعة / الأختصاص فقه مقارنة	١٤٠٣

٣٥٨-٣٣١	الأحاديث المتعلقة بضياح الأمانة في آخر الزمان وقبل قيام الساعة (دراسة وتحليل) أ.م.د. خميس ضاري عبد علي جامعة تكريت / كلية التربية للبنات / قسم علوم القرآن والتربية الإسلامية	١٣٦٨
٣٨٢-٣٥٩	جَهَةُ الْوَحْدَةِ الذَّاتِيَّةُ لِعِلْمِ الْكَلَامِ وَأَثَرُ الْخِلَافِ فِيهَا فِي مَنَاجِجِ التَّصْنِيفِ عِنْدَ الْمُتَكَلِّمِينَ أ.م.د. طه خالد محمد عرب جامعة سامراء / كلية التربية / قسم علوم القرآن	١٤٥٤
٤١٠-٣٨٣	الدوغمائية الدينية وأثرها في الديانة المسيحية "عرض وتحليل" د. أنهار أحمد محمد جامعة السلطان محمد الفاتح / إسطنبول - تركيا	١٤٦١
٤٣٦-٤١١	الرضاعة المحرمة في الفقه الإسلامي أ.م.د. جاسم محمد حميد ولي الخالدي وزارة التربية/ مديرية تربية محافظة نينوى	١٢٥١
٤٦٠-٤٣٧	السَّهْدَرِينَ وَاهْمِيَّتُهُ فِي الْمَجْتَمَعِ الْيَهُودِيِّ - دراسة وصفية م.م. بلال محمد عباس العيساوي جامعة سامراء - كلية العلوم الإسلامية م.م. عصام محمود جاسم جامعة الفلوجة - كلية العلوم التطبيقية	١٢٧٢
٤٧٦-٤٦١	العملات الرقمية (البيتكوين) بين الشريعة وضرورات العصر د. أسعد كمال محمد الهاشمي مدرس الفقه المقارن - جامعة ماردين آرتوقلو	١٤١٩
٥١٢-٤٧٧	قصة غرق فرعون بين الحقيقة والوهم أ.د. أحمد محمد أحمد سلامة جامعة سامراء - كلية العلوم الإسلامية	٣٣٠
٥٢٦-٥١٣	مبادئ العلوم في الفكر الإسلامي - دراسة في مبادئ علم الكلام د. علي محمود العمري جامعة السلطان محمد الفاتح الوقفية / إسطنبول	١٤٦٠

٥٩٦-٥٢٧	مسائل في احكام الصلاة عند نوازل الاوبئة (جائحة كوفيد ١٩ انموذجا) م. د. صلاح انور عبد فرحان ديوان الوقف السني	١٣١٢
محور التاريخ والجغرافيا		
٦٢٢-٥٩٩	الآثار الاجتماعية والاقتصادية الناتجة عن الأوبئة في الجزائر إبان العهد العثماني ١٥١٨-١٨٣٠ م أ.م. د. سلوان رشيد رمضان المديرية العامة لتربية صلاح الدين	١٢٩٦
٦٥٠-٦٢٣	الأحوال العمرانية في سامراء قبل الفتح الإسلامي للعراق أ. د. قاسم حسن آل شامان السامرائي كلية التربية - جامعة سامراء م. د. زكريا هاشم أحمد الخضر كلية الآداب - جامعة سامراء	١٢٠٠
٦٧٤-٦٥١	الإدارة الإيطالية في ليبيا من ١٩٣١ - ١٩٤٠ م أ.م. د. هادي جبار حسون المعموري جامعة سامراء / كلية التربية هوازن أشرف محمود حسن جامعة سامراء / كلية التربية	١٣٢٧
٧٠٤-٦٧٥	التباين المكاني للإصابات والوفيات وحالات الشفاء لجائحة كورونا covid-19 في العراق لعام ٢٠٢٠ أ.د. حسين علون إبراهيم السامرائي جامعة سامراء / كلية التربية	١٤٥١
٧٤٠-٧٠٥	التخطيط العمراني والتوزيع الحضري للعواصم الأثرية أ.م. د. منى عبد الكريم حسين القيسي كلية الآثار العراقية / جامعة الكوفة	١٢٨٨

 ٧٦٤-٧٤١	التوجه نحو الزراعة الحافظة في محافظة صلاح الدين وأثرها على التنمية المستدامة ١.د. عبد الكريم رشيد عبد اللطيف الجنابي كلية التربية - جامعة سامراء ١.م.د. عدنان عطيه محمد الفراجي كلية الآداب - جامعة تكريت	١٠٤٣
٧٩٦-٧٦٥	الثورة الفرنسية وموقف الحكومة البريطانية منها حتى عام ١٧٩٥م م.م. ايمن عبد الكريم محمود / جامعة سامراء - كلية الآداب ١.د. عادل محمد حسين / جامعة سامراء - كلية التربية ١.د. علاء طه ياسين / جامعة سامراء - كلية الآداب	١٢١٨
٨١٦-٧٩٧	الطرق البرية الخارجية الاندلسية أ.د. صلاح الدين حسين خضير جامعة تكريت - كلية التربية للعلوم الانسانية م.م. بسام عبد الحميد حسين السامرائي وزارة التربية - المديرية العامة لتربية صلاح الدين	٧٩٩
٨٤٨-٨١٧	العلاقات السوفيتية الصينية ١٩١٧-١٩٢٧ أ.م.د. حيدر لازم عزيز جامعة البصرة - كلية الاداب - قسم التاريخ	١٢٩٥
٨٦٦-٨٤٩	الفتح الإسلامي لمدينة تستر الفارسية عام ١٧ هـ بين التحديات والنتائج م.د. شيماء حسين علي كلية التربية الاساسية / قسم المعلم الأول	١٣٣٦
٨٩٦-٨٦٧	النماذج المناخية ومدى فاعلية استخدامها في التنبؤ بأحوال الطقس والمناخ المستقبلي م.م. رافع خضير إبراهيم قسم الجغرافية / كلية التربية للعلوم الإنسانية / جامعة تكريت	١٣٤٨
٩٢٢-٨٩٧	النمو السكاني والتوسع المساحي وأثره على مدينة الحمدانية (قوة قوش) م.د. رائد احمد يوسف الجبوري المديرية العامة للتربية في محافظة كركوك	٩٧٥

٩٤٤-٩٢٣	تاريخ علماء بغداد للإسلامي انموذجاً للصلات العلمية بين الموصل وبغداد م.د. حنان عبد الخالق علي السبعوي تاريخ إسلامي / حضارة عربية إسلامية / جامعة الموصل / مركز دراسات الموصل	١٣٦٩
٩٧٦-٩٤٥	تحليل جغرافي للتركز السكاني في قضاء الحمدانية للمدة ٢٠١٣-٢٠٢٠ م.د. مهند محمد حميد جامعة كركوك / كلية الآداب - قسم الجغرافية التطبيقية	١١٧٤
١٠٢٤-٩٧٧	تسليم الوظائف وتوارثها في عصر أور الثالثة في ضوء طبقات الأختام الباحث: حسنين حيدر عبد الواحد قسم اللغات العراقية القديمة / كلية الآثار / جامعة الموصل أ.د. مؤيد محمد سليمان قسم اللغات العراقية القديمة / كلية الآثار / جامعة الموصل	١٢٦١
١٠٥٨-١٠٢٥	تطور التعليم النسوي في العراق اثناء العهد الجمهوري ١٩٥٨-١٩٦٣ م.م. احمد عبد الغني عبد الله اليوزبكي / مديرية تربية نينوى	١٣٣٨
١٠٨٢-١٠٥٩	دور حركة الترجمة وإسهاماتها في نقل علوم الطب العربية إلى أوروبا م.د. اسراء سعدي عبود / جامعة سامراء كلية الآداب م.م.١. نور الهدى فائق محمد / جامعة سامراء كلية الآداب م.م. وسناء سعدي عبود / مديرية تربية صلاح الدين	٦٨٣
١١١٠-١٠٨٣	كفاءة خدمات التعليم الابتدائي في مدينة سامراء لعام ٢٠٢٠ م.م. بهاء الدين محمد شهاب أحمد السامرائي مديرية تربية محافظة صلاح الدين / قسم تربية سامراء	١٢٦٠
١١٣٢-١١١١	مطابقة البيانات الفضائية مع البيانات الأرضية في تحديد وتأثير الكتل الهوائية على مناخ العراق شتاء أ.م.د. أحمد عبد الغفور خطاب جامعة تكريت / كلية التربية للعلوم الانسانية الباحث: عبد الله دخيل حسن جامعة تكريت / كلية التربية للعلوم الانسانية	٦٩٥

 ١١٥٤-١١٣٣	مكافحة السلوكيات والممارسات الخاطئة المسيبة لمشكلة التلوث الضوضائي في مدينة الموصل د. نشوان محمود جاسم الزيدي جامعة الموصل - كلية التربية الاساسية د. حلا حسن احمد جامعة الموصل - كلية التربية الاساسية	١٢٩٣
١١٧٢-١١٥٥	موقف الاحزاب السياسية العراقية والمصرية من نظام الحكم ١٩٢١-١٩٤٥ (دراسة مقارنة) الباحثة: ايناس حسين جمعة أ.د. علاء طه ياسين جامعة سامراء / الآداب	١١٦٦
١١٩٢-١١٧٣	هولاكو قراءة في شخصيته م.م. احمد فرحان حسين / جامعة سامراء - كلية الآداب م.م. حسان يحيى فرحان / جامعة سامراء - كلية الآداب	١٣٧٩
محور العلوم التربوية والاجتماعية		
١٢٣٠-١١٩٥	أثر استراتيجية (أوجد الخطأ) في اكتساب المفاهيم البلاغية عند طلاب الصف الخامس الادبي وتنمية تفكيرهم الاستدلالي م . د. هدى حامد مصطفى عبد الرزاق مديرية تربية صلاح الدين - الكلية التربوية المفتوحة	١٢٨٣
١٢٦٨-١٢٣١	أثر إستراتيجية الرؤوس المرقمة في تحصيل طلاب الصف الثاني متوسط في مادة الاجتماعيات وتنمية تفكيرهم السابر م. د. سعد مصطفى علي مديرية تربية نينوي	١٣٤٦
١٢٩٦-١٢٦٩	أثر استراتيجية المناظرة في تنمية التفكير الاستنتاجي عند طلاب الصف الخامس الادبي في مادة التربية الاسلامية م. د. عيدان عطية سمح / جامعة تكريت	١٣١١

 ١٣٣٦-١٢٩٧	أثر أنموذج التعلم المرتكز على المهمة (TBL) في تحصيل طلاب الصف الثاني المتوسط في مادة القرآن الكريم والتربية الإسلامية م . د. سعد محمد خضير جامعة نينوى / مركز التعليم المستمر	١٣٤٧
١٣٦٠-١٣٣٧	التأثير الخلدوني في الفكر السياسي والاجتماعي والثقافي المعاصر الباحث : طالب عبد الجبار الدغيم مركز آرام للدراسات والبحوث / إستانبول	١٤٢١
١٣٨٠-١٣٦١	دور الإعلام العربي في نشر ثقافتنا الحوار والتسامح مع الآخر ... بين الواقع والمأمول د. عذراء عيواج جامعة الملك عبد العزيز - جدة (الملكة العربية السعودية)	١٤١١
١٤٠٨-١٣٨١	شهادة التصديق الإلكتروني م.م خلف ابراهيم سليمان المديرية العامة لتربية نينوى م.م وديان خالد عوده كلية القانون والعلوم السياسية / جامعة ديالى	٥٨٤
١٤٤٠-١٤٠٩	فاعلية القلق الكتابي في أداء طلبة الدراسات العليا بالجامعة فؤاد حسين علي القيسي قسم اللغة الإنجليزية ، كلية التربية للعلوم الإنسانية ، جامعة تكريت ابراهيم خلف صالح قسم اللغة الإنجليزية ، كلية التربية للعلوم الإنسانية ، جامعة تكريت د.ايدن عدنان رفيق قسم اللغة الإنجليزية ، كلية التربية للعلوم الإنسانية ، جامعة تكريت	١٣١٠
١٤٥٨-١٤٤١	فاعلية دروس مادة الرياضيات في التلفزيون التربوي من وجهة نظر طلبة الصف الثالث المتوسط م.م. مرتضى حسن ضاري مديرية التربية للرفاهية الثالثة	٨٩١

	مقومات الارتقاء بالمنهج الفني من وجهة نظر تدريسي كلية الفنون الجميلة في جامعة الموصل م.د. هديل صبحي إسماعيل قسم التربية الفنية / كلية الفنون الجميلة / جامعة الموصل	١٣٥٠
محور اللغات الأجنبية		
١٤٩٧-١٥١٠	إعادة تمثيل الواقع والأحلام في مسرحية هانز بيرري "الزبيب في الشمس" وقصيدة "هارلم" لهيوز وقصيدة لبروكس "مطبخ صغير" م.د. وداد علاوي صدام جامعة ابن سينا للعلوم الطبية والصيدلانية كلية طب الاسنان	١٣١٣
١٥١١-١٥٣٠	إدراك طلبة الجامعة للتعابير الاعترافية م. أفراح عادل محمود قسم اللغة الإنجليزية / كلية التربية / جامعة سامراء م. ليلى عبد القادر قسم اللغة الإنجليزية / كلية التربية / جامعة سامراء	١٣٤٥
١٥٣١-١٥٥٤	"الرابط" في بناء الجملة العبرية، مفهومه، أنواعه ووظائفه م. أحمد جاسم محمد / جامعة بغداد - كلية اللغات - قسم اللغة العبرية	١٣٥٣
١٥٥٥-١٥٨٨	الفن الراوي في رواية (تثؤ و دة لال) لصدقي هروري م. م. منى شعبان نجيب م. دلدار إبراهيم احمد	١٣٥١
١٥٨٩-١٦١٠	الهجرة والأدب في عمالقة الأرض للروائي أولي إدفارت رولفاج (1927) والسيدة إديث مود إيتون ، عطر الربيع (1912) م.د. أمل محمد جاسم قسم اللغة الإنجليزية ، كلية التربية للعلوم الإنسانية ، جامعة تكريت	١٣١٥
١٦١١-١٦٣٦	تخري صعوبات الطلبة العراقيين الدراسين اللغة الإنجليزية كلغة أجنبية في فهم المعنى المجازي للتعبيرات الاصطلاحية الإنجليزية د. وليد نعمان صباح / وزارة التربية - العراق	١٣٥٩

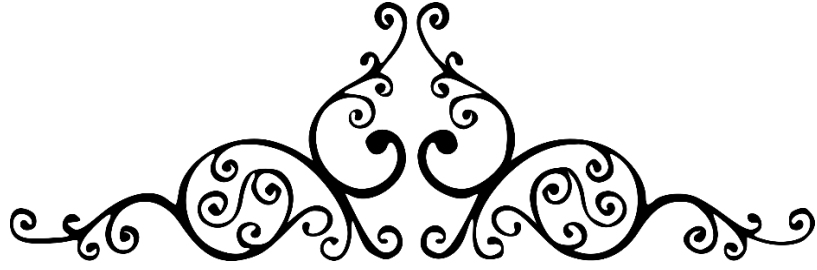
 ١٦٦٤-١٦٣٧	دراسة تاريخية للوظائف اللغوية في علم اللغة في القرن العشرين م. عبد اللطيف خليل ابراهيم جامعة سامراء - كلية التربية - قسم اللغة الانكليزية	١٤٢٠
١٦٩٢-١٦٦٥	دراسة تفسيرية لـ MUST بوصفها أداة للضرورة والالزام في اللغة الإنجليزية مع الإشارة إلى اللغة العربية م. حسين خلف نجم كلية التربية الأساسية - جامعة كركوك أ.م. محمود عباس داود كلية التربية للعلوم الإنسانية - جامعة تكريت	٩٧١

مجلة سر من رأى

ISSN : 1813 – 1735

مجلة للدراسات الانسانية محكمة متخصصة

تصدر عن كلية التربية / جامعة سامراء

"الرابط"

في بناء الجملة العبرية

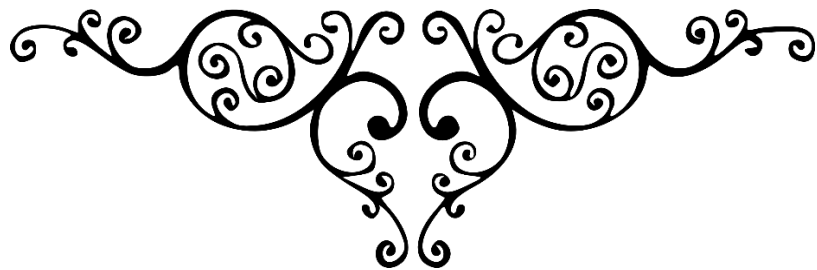
مفهومه ، أنواعه ووظائفه

.....

م. أحمد جاسم محمد

جامعة بغداد / كلية اللغات / قسم اللغة العبرية

البريد الإلكتروني: Ahmed.Mohammed@colang.uobaghdad.edu.iq

المخلص

هذا البحث يسلط الضوء على أحد الأجزاء الثانوية في الجملة في اللغة العبرية وهو "الرابط". يوضح هذا البحث مفهوم الرابط، أنواعه وكذلك الوظائف التي يؤديها هذا الجزء النحوي في بناء الجملة الإسمية في اللغة العبرية. "الرابط" هو جزء من أجزاء الجملة، يربط بين المسند إليه والمسند الإسمي. في كتب النحو العبري يعَدُّون "الرابط" جزءاً يلحق بالمسند الإسمي من أجل أن يربطه مع المسند إليه، وهذا الارتباط بين المسند إليه والمسند يُظهر لنا ماهيةً، وصفاً، تملكاً، أو ميزة في المسند إليه، مثل: "אברהם היה העברי הראשון" إبراهيم كان العبري الأول، "ביאליק הוא משורר ביאליק هو شاعر"، في الجملة الأولى كلمة "אברהם" هي المسند إليه وكلمة "העברי" هي المسند، وبين المسند إليه والمسند تم وضع الرابط "היה" من أجل أن يعلمنا بأن ما يدور حوله الكلام كان في الماضي، بينما في الجملة الثانية فالمسند إليه هو كلمة "ביאליק"، وكلمة "משורר" هي المسند، وكلمة "הוא" هي رابط بينهما تستخدم للتأكيد على أن "ביאליק" هو "شاعر". وكذلك يشير هذا البحث إلى بعض الأفعال في اللغة العبرية مثل الفعل (הפך) الذي يكون له وجهان في الاستخدام، فتارة يستخدم كرابط وتارة يستخدم كمسند في الجملة، الأمر الذي يؤدي إلى الالتباس في تحديد الوظيفة النحوية لهذا النوع من الأفعال، إذ يشير البحث أيضاً إلى أهم الطرق والوسائل التي حددها الباحثون والنحويون العبريون من أجل إزالة هذا الالتباس وتحديد الوظيفة النحوية لهذه الأفعال بشكل دقيق. وفي نهاية البحث تم وضع تصنيف للبناءات النحوية التي تحتوي على رابط، وتحديد المواضع التي من الممكن أن يتموضع فيها الرابط في هذه البناءات النحوية في اللغة العبرية. وفي الخاتمة تأتي أهم الاستنتاجات التي توصل إليها البحث.

الكلمات المفتاحية: اللغة العبرية - الجملة الاسمية - الرابط - الضمير - الوظيفة النحوية.

The "Copula" in the syntax of the Hebrew language Its meaning, types and functions

lecturer: Ahmed Jasim Mohammed

University of Baghdad / College of Languages / Department of Hebrew

Email: Ahmed.Mohammed@colang.uobaghdad.edu.iq

Abstract

This study sheds light on one of the syntactic parts of the syntax of the sentence in the Hebrew language called "Copula". The study clarifies its meaning, types, and functions, the study determines the functions of the use of this syntactic part in the syntax of the noun sentence in the Hebrew language. The division is the part of the sentence that connects the subject and the noun subject. In the Hebrew syntax books, the division is seen as part of joining an noun subject in order to connect it with the subject, the link between subject and subject expresses the identity, description, property or feature of the subject. For examples: "Abraham was the first Hebrew"; "Bialik is a poet." In the first sentence the subject - "Abraham", the subject - the "Hebrew", between the subject and the subject can be the division "was", to teach us that this is in the past. In the second sentence the subject - "Bialik", the subject - "poet", and the word "he" is used as a union between them, to emphasize that Bialik is a poet. This study also refers to a type of verb in the Hebrew language, such as the verb (turned הפך), which has two sides in use, sometimes it is used as a conjunction and sometimes it is used as a subject in a sentence, which leads to confusion. In determining the grammatical function of such verbs, since the study also addresses the most important ways and means identified by Hebrew scholars and grammarians in order to remove this confusion and accurately determine the grammatical function of these verbs. At the end of the study, a classification of syntactic structures containing a division was made, and the places where the division could be located in these syntactic structures in the Hebrew language. And finally the most important conclusions the study has reached.

Keywords: Hebrew Language - Noun Sentence - Copula - Pronoun - Syntactic function

ה"אוגד" בתחביר הלשון העברית מובנו, סוגיו ותפקידיו

מורה: אחמד ג'אסים מוחמד

מקום העבודה: אוניברסיטת בגדאד / פקולטת השפות / מחלקת השפה העברית

תקציר:

מחקר זה שופך אור על אחד החלקים התחביריים בתחבירו של המשפט בשפה העברית שנקרא "אוגד". המחקר מבהיר את מובנו, סוגיו, ויתר על כן, המחקר קובע את הפונקציות של השימוש בחלק תחבירי זה בתחבירו של המשפט השמני בשפה העברית. האוגד הוא חלק המשפט המקשר בין הנושא לבין הנשוא השמני. בספרי התחביר העברי רואים באוגד כחלק מצטרף לנשוא שמני כדי לקשרו עם הנושא, הקישור בין נושא לנשוא מבטא זהות, תיאור, קניין או תכונה של הנושא, דוגמות: "אברהם היה העברי הראשון"; "ביאליק הוא משורר". במשפט הראשון הנושא – "אברהם", הנשוא – "העברי", בין הנושא לנשוא ניתן האוגד "היה", ללמדנו כי המדובר הוא בעבר. במשפט השני הנושא – "ביאליק", הנשוא – "משורר", ומילת "הוא" משמשת אוגד ביניהם, להדגיש כי ביאליק הוא משורר. מחקר זה מתייחס גם לסוג של פעלים בשפה העברית, כמו הפועל (הפך), שיש לו שני צדדים בשימוש, לפעמים הוא משמש כאוגד ולפעמים הוא משמש כנשוא במשפט, מה שמוביל לבלבול. בקביעת התפקוד הדקדוקי של פעלים מסוג זה, שכן המחקר מתייחס גם לדרכים והאמצעים החשובים ביותר שזוהו על ידי חוקרים ומדקדקים עבריים על מנת להסיר בלבול זה ולקבוע במדויק את התפקוד הדקדוקי של פעלים אלו. בסופו של המחקר נערך סיווג של מבנים תחביריים המכילים אוגד, והמקומות בהם ניתן היה לאתר את האוגד במבנים תחביריים אלו בשפה העברית. ובסופו של דבר מגיעות המסקנות החשובות ביותר שאליהן הגיע המחקר.

מילות מפתח: השפה העברית - משפט שמני - אוגד - כינוי גוף - תפקיד תחבירי.

מטרות המחקר:

המטרות של המחקר הזה הם לקבוע את התפקידים החשובים ביותר שלמענם יבוא אוגד במשפט השמני בשפה העברית, ויתר על כן, לקבוע גם את המבנים התחביריים שמשפטים אוגדיים יכולים להופיע בהם.

חשיבות המחקר:

חשיבותו של מחקר זה גדולה מאוד במיוחד ללומדי השפה העברית כי הוא מסייע להם להתגבר על הקשיים שנתקלים בהם כשבאים לבנות או לנתח משפטים שמניים בעלי אוגד, וגם כן הוא מסייע להם לדעת את התפקידים שממלא האוגד בתוך המשפט השמני.

שיטת המחקר:

המחקר הזה מסתמך על שיטת הניתוח התחבירי למשפטים שמניים בעלי אוגד מתחומים שונים ומגוונים של השפה: המקרא, הספרות, הפרסומת המסחרית ועוד, דרך לאתר את מקומו של האוגד ולקבוע את סוגו ותפקידו שממלא במשפט.

הקדמה:

התחביר הוא חלק וענף רחב מהענפים העיקריים שבתורת הלשון. התחביר עוסק בדרכי חיבורן והצטרפותן של המילים הבודדות כדי לבנות משפטים שלמים, לתורת התחביר יש יסודות כלליים רבים המשותפים לכל השפות שבעולם, אלא שיש לומר שלכל שפה מערכת חוקים ודרכים שמאפיינים ומיחדים אותה משאר שפות העולם האחרות, חוקים ודרכים אלה קובעים את עיקרי סגנונה.⁽¹⁾ בשפה העברית מחולקים המשפטים למשפטים שמניים ומשפטים פועליים, המשפט השמני הוא המשפט שהנשוא שלו הוא שם עצם, שם תואר, או צירוף יחס, כלומר אינו כולל פועל לגמרי.⁽²⁾ במשפטים השמניים שבשפה העברית עשויה לבוא מילה, שמקשרת בין הנשוא והנשוא של המשפט. המילה הזאת נקראת "אוגד". באנגלית, למשל, שבה הכרחי קיומו של פועל במשפט, יהיה במשפטים שמניים כאלה הפועל to be, והוא נקרא Auxiliary verb (פועל עזר) או Linking verb (פועל אוגד).⁽³⁾

יש לציין, שהמשפטים שנשואם מתאר את הנשוא מצד התכונה או המצב וזמנם הווה, יש להם מבנה שונה ממשפטים דומים ברוב הלשונות האירופיות. למשל, בלשון האנגלית, כמו שנזכר לעיל, מן ההכרח הוא, שבכל נשוא יהיה פועל מפורש (Finite Verb), ואם עיקר הנשוא אינו פועל, כי אם שם, יקדם לו הפועל to be בהווה (are, is), המקשר בינו ובין הנשוא ונקרא אוגד (Copula). כגון:

אבי איכר – My father is a farmer.

הוא עשיר – He is rich.

אלא שבשפה העברית אין הכרח, שבכל נשוא יהיה פועל מפורש, וכשהנשוא אינו פועל, יכול הוא לבוא ליד הנשוא בלי אוגד. למשל, במשפט "אבי איכר" מתאר הנשוא "איכר" את הנשוא מבחינת

מהותו, ואין חסר במשפט דבר.⁽⁴⁾ אבל, בתחביר השפה העברית, יש להניח שלעיתים קרובות, אם הנשוא במשפט הוא שם-עצם או פועל בזמן בינוני (הווה), שגם לו בשפה העברית אופי של שם-עצם (שומר, סופר, וכו'), תבוא לפעמים מילת-קישור בין הנשוא לנשוא שמשחקת תפקידים רבים ושונים במשפט. מילת-קישור זאת נקראת "אוגד", לדוגמה: **"הנפט הוא גוזל"**. במשפט הזה הנשוא – **"הנפט"**, הנשוא – **"גוזל"**, ומילת **"הוא"** משמשת **אוגד** ביניהם.⁽⁵⁾

מובנו של האוגד בתחביר השפה העברית

מרדכי יואלי מסביר את מובנו של האוגד וגורס: כשהנשוא של המשפט הוא פועל יצטרף לנשוא באופן ישיר, אולם כשהנשוא הוא שם או תחליפו או פועל-בבינוני (שיש לו לפעמים אופי של שם), תצטרף אליו לפעמים מילה מיוחדת, שמקשרת בין הנשוא לנשוא. מילה זו המצטרפת לנשוא שמני, כדי לקשרו עם הנשוא נקראת "אוגד" (Copula) בלעז. לפי (יואלי) האוגד השכיח ביותר בשפה העברית הוא הכינוי הנסתר (הוא, היא, הם, הן) או תואר-הפועל "הנה" בכינויים (לחיוב) ו"אין" בכינויים (לשלילה) – בזמן הווה, והפועל "היה" ביתר הזמנים, כגון: **"אברהם הוא חברי"**. פעלים אחרים, המשמשים לפעמים כאוגדים, הם: (הפך, נהיה, נעשה) וכו', כגון: **"חלומנו הפך למציאות"**.⁽⁶⁾ (עאסם ח'ורי ואחרים) מגדירים את מובנו של האוגד כשהם מביאים כמה משפטים מעין: **"הדם הוא הנפש"**; **"אחי הוא הרופא"**. כינוי גוף זה נקרא "אוגד" – מקשר. הם מדגישים כי האוגד הוא חלק של משפט, אשר מקשר את הנשוא לנשוא במשפט השמני. והוא מתאים בדרך כלל לנשוא במין ובמספר, והוא בא להדגישו.⁽⁷⁾

הסוגים של האוגד בשפה העברית

לפי (שרה ליפקין ונועה בדיחי-קלפוס), בשפה העברית קיימים כמה סוגים של אוגד, שהם כדלקמן:

1- כינויי גוף: הוא, היא, הם, הן, הינו (= הנה הוא). במשפטים השמניים בזמן הווה נוהגים, בשפה העברית, להוסיף אוגד שהוא כינוי גוף, למשל: **"סלבדור היא עיר לא גדולה ולא מפותחת, אך מפורסמת בזכות הכרנבל העממי שבה"**.⁽⁸⁾ כינויי הגוף (הוא, היא, הם, הן), הבאים כאוגד, אינם אלא חזרה על הנשוא. לפיכך יותאמו למין ולמספר של הנשוא. למשל: **"יוסף הוא השליט על הארץ"** (בראשית: מב, ו) מובע הנשוא על ידי "יוסף" ועל ידי "הוא". לפיכך יתואם האוגד לנשוא במין ובמספר, וגם למשל: **"הלוחות מעשה אלוהים המה"** (שמות: לב, טז) – הכינוי "המה" מתאים לנשוא "לוחות" (רבים).⁽⁹⁾ יש לציין כי לעתים קרובות, אנו שומעים משפטים כאלה: **"אני הוא המנהל"**, **"אני הוא האחראי כאן"**, **"אני הוא המזמין"** וכד', כלום נכון לקשר "אני", המציין גוף ראשון, במילה "הוא", המציינת גוף שלישי? התשובה על שאלה זו היא שהמילים (הוא, היא, הם, הן) משמשות קשר בין

הנשוא ובין הנושא, במיוחד כשהנשוא מיודע (בה' הידיעה או בכינוי הקניין), כגון: "אנוכי הוא מנחמכם" (ישעיה: נא, יב). המלים (הוא, היא, הם, הן) בתפקיד זה הן אוגדים וכאוגדים התרחקו מהוראתן הקדומה, כלומר מהוראות שמות הגוף, והן מקשרות את הנשוא עם הנושא מכל גוף. דוגמות אחרות: "אנוכי הוא מוחה פשעיך" (ישעיה: מג, כה), "את היא המחרבת ים" (ישעיה: נא, י). משום כך נכון לומר: "אני הוא המנהל", "אני הוא האחראי כאן", "אני הוא המזמין" וכד'.⁽¹⁰⁾ יש מקרים שבהם ניתן לבוא במקום כינוי הגוף כאוגד קו מפריד (-). למשל: "הקול – קול יעקב", "הבנים – בני", "שריריו – ברזל", "השמים – ראי מלוטש של תכלת".⁽¹¹⁾

2- הפועל "היה" ונטיותיו: היה, הייתה, יהיו וכו'. פעמים רבות נוסף במשפטים שמניים האוגד (היה), והוא קובע את זמנם של המשפטים, למשל: "הכנס היה אירוע" (עבר), "הכנס יהיה אירוע" (עתיד).⁽¹²⁾ דוגמות נוספות: "ורחל היתה יפת תאר" (בראשית: 29 / 17), "והנחש היה ערום" (בראשית: 3 / 1), "ואהרן אחיך יהיה נביאך" (שמות: 7 / 1), "הבקר היו חרשות" (איוב: 1 / 14). עוד דוגמה מהספרות העברית: "האיש המפונק הזה, המגוהץ והמעונב, הלובש פראנג'י תמיד, ועוד עם הפרח בדש, המתבשם והמתמשח בברילנטיין, יהיה פלאח"⁽¹³⁾. הפועל "היה" הוא דר-משמעי. כדי להיווכח בכך הפכו לעבר את המשפטים: "יש לנו חתולה", "החתולה היא סיאמית". בשני המקרים תקבלו את הפועל "היה": "הייתה לנו חתולה", "החתולה הייתה סיאמית". הפועל "היה" שייך לשתי משפחות: הוא גם צורת העבר של "יש" וגם צורת העבר של הכינויים: הוא, היא, הם, הן. כלומר, הפועל "היה" מייצג שתי סדרות של פעלים:

א- יש (תחליפה "אין"). בהווה נמצאת המילה "יש", ובעבר היא תתחלף בפועל "היה". בסדרה זו "היה" מציין, בין השאר, שייכות. למשל: "יש לי קופסת צבעים" (הווה), "הייתה לי קופסת צבעים" (עבר).

ב- הסדרה השנייה היא הכינויים – הוא, היא, הם, הן. בהווה נמצאים הכינויים ובעבר הם מתחלפים בפועל "היה". למשל: "החבר הכי טוב שלי הוא בן דודי" (הווה), "החבר הכי טוב שלי היה בן דודי" (עבר). משפטים כאלה נקראים "משפטי משוואה", והם מציינים מצב או תכונה של הנושא. למשל: "החבר הכי טוב שלי הוא ממושקף", "החבר הכי טוב שלי הוא סטודנט", "החבר הכי טוב שלי הוא מהצבא", "החבר הכי טוב שלי הוא צמחוני".

דו-משמעות של הפועל "היה" היא הסיבה לכך, שהפועל "היה" יכול להיות לעתים נשוא (כשהוא מסדרת "יש"), ולעתים אוגד, כלומר, פועל עזר שהנשוא הוא משלימו.⁽¹⁴⁾

3- פעלים שפירושם (נהיה) – לעתים קרובות, אנו משתמשים בפעלים האוגדיים: (נהיה, נעשה, הפך (ל)...), בתפקיד של אוגד, לדוגמה: "דני נעשה משפטן מצטיין", "דני ייעשה

משפטן מצטיין.⁽¹⁵⁾ כשהפעלים "הפך" או "נעשה" משמשים כאוגד תבוא, בדרך כלל, (ל) היחס בראשו של השם הנשוא, והאוגד מתאים תמיד לנושא.⁽¹⁶⁾

4 – מילת השלילה "אין" ונטיותיה: (אינה, אינו, אינם...), במשפטים שמניינים שבזמן הווה נוהגים, לעתים קרובות, להוסיף אוגד לציון שלילה. לדוגמה: **"הכנס אינו היום"**, **"הילדים אינם רעבים"**.⁽¹⁷⁾ אבל כאן יש לציון שיש הבדל בשימוש במילה "אין", הבדל זה הוא שכאשר המילה "אין" מורה על אי קיומו של הנושא, היא הנשוא, כגון: **"לחם אין בכל הארץ"**, **"אין כל חדש תחת השמש"**.⁽¹⁸⁾

המין והמספר של האוגד

לעתים, כשבאים לחבר משפט שמני עם אוגד, אנו שואלים את השאלה: מהי הגירסה הנכונה לבנות את משפט כזה?: לומר **"המדע הוא המטרה בחיים"** או לומר **"המדע היא המטרה בחיים"**?, לומר **"הספריה הזאת היא מוסד ציבורי חשוב"** או לומר **"הספריה הזאת הוא מוסד ציבורי חשוב"**?, ובעיתון פלוני כתוב: **"שיטת הנושאים הוא ביטוי בולט"** – האם כדין בא כאן שם הגוף הוא?, אולי יש להחליפו בנסתרת (היא)?, בספר פלוני מובא: **"החשובים האלה פעולה אחת היא"** – מה לגרוס כאן "היא" או "הם"? בכל המשפטים הנזכרים לעיל, השאלה אחת היא: האוגד (הוא, היא, הם, הן, כקשר בין הנושא לנשוא, Copula) צריך להיות מתאים במינו ובמספרו לנושא או לנשוא? קודם כל יבואו הכתובים ויעידו: **"הדם הוא הנפש"** (דברים: יב, כג), **"והעומר עשירית האיפה הוא"** (שמות: טז, לו), **"והיתה מנוחתו כבוד"** (ישעיה"א, י, והיתה – אוגד). מכאן, יש להבין שהאוגד צריך להיות מתאים במינו ובמספרו לנושא רק לנושא. התאם זה אפשר להסבירו גם מבחינת ההיגיון, האוגד הוא מין חזרה על הנושא, מעין נושא מקביל, ולכן צריך לומר: **"הדם, הוא הנפש"**. עפ"י הנאמר כאן נענה על השאלות שהובאו לעיל ונאמר: **"המדע הוא המטרה בחיים"**, **"הספריה הזאת היא מוסד ציבורי חשוב"**, **"שיטת הנושאים היא ביטוי בולט"**, **"החשובים האלה פעולה אחת הם"**.⁽¹⁹⁾

שתי אפשרויות של אוגד (הוא, היא, הם, הן) ואוגד (זה, זאת, אלה, אלו)

בשפה העברית, המשפטים שבאים בזמן הווה שהנשוא שלהם שם ולא פועל יכולים להופיע עם שני אוגדים אפשריים. האוגד הראשון, יש לראות אותו, למשל, במשפט הבא: **"דני הוא חבר טוב שלי"** ובמשפט הבא: **"ריצה היא פעילות בריאה"**, הוא האוגד "הוא" או "היא", והאוגד השני, יש לראות אותו, למשל, במשפט הבא: **"דני זה חבר טוב שלי"** ובמשפט הבא: **"ריצה זאת פעילות בריאה"** הוא האוגד "זה" או "זאת" השכיח יותר בעברית דבורה. על אף שזוגות משפטים שהובאו לעיל נראים זהים מבחינת תקינותם ומשמעותם, אלא שיש בעברית גם זוגות של משפטים כאלו בהם שינוי

בצורת האוגד מוביל להבדלים נוספים, הבדלים אלה יכולים להיות: הבדלי תקינות, הבדלים בהתאם מין ומספר והבדלים סמנטיים.⁽²⁰⁾ שימוש זה של האוגד "זה" יכול לראות הרבה, למשל בתחביר הפרסומת, שמושפע מן הסגנון של הדיבור העממי. תחביר הפרסומת אינו בהכרח "נורמטיבי". המבעים שלהלן כבר אינם צורמים את האוזן או את העין: "פלדלת זה כוח.", "רהיטים זה אנחנו" ("רהיטי מרס"). כאן נעשה שימוש בכינוי הרמז "זה" כאוגד במשפט זיהוי שמני, תופעה האופיינית לדיבור הלא-פורמלי. הצריר התחבירי במקרים אלה אינו חריף; הטעם לכך נעוץ לא רק בשימוש החוזר בדפוס זה במודעות הפרסומת, אלא גם משום שהמרתו של האוגד זה בכינוי-גוף עלולה ליצור מבעים "מוזרים". השווה: "פלדלת היא כוח.", "רהיטים הם אנחנו."⁽²¹⁾

הבדלים בין משפטים עם אוגד "הוא" ל"לבין משפטים עם אוגד "זה"...

1- ההבדל הראשון נוגע לתקינות: (ברמן וגרוסן) למשל, מביאים את הדוגמאות הבאות: "משה הוא / * זה יפה", "סטודנט צעיר הוא / * זה עצלן"⁽²²⁾ שבהם המשפטים בעלי האוגד "הוא" תקינים, אלא שהמשפטים בעלי האוגד "זה" אינם תקינים. ויש דוגמא דומה: "דני הוא / * זה גבוה". יש לציין, שהבדלי התקינות בין משפטים עם האוגד "הוא" לבין משפטים עם האוגד "זה" נעלמים כאשר הנשוא הוא שמני ולא תוארי, כגון: "סטודנט צעיר הוא / זה יצור עצלן", "דני הוא / זה בחור גבוה". בנקודה זו ניתן להעלות את ההשערה שמשפטים בעלי האוגד "זה" פשוט אינם תקינים עם נשואים תואריים. אבל השערה זו מתבררת כמוטעית לנוכח תקינותם של משפטים בעלי האוגד "זה", למשל, ב: "סטודנט צעיר הוא / זה מעניין" וב: "הר האורסט הוא / זה גבוה". משפטים אלה שונים ממקביליהם: "סטודנט צעיר הוא / * זה עצלן", ו: "דני הוא / * זה גבוה" רק בבחירת הנשוא התוארי ובבחירת הנשוא, בהתאמה.

2- ההבדל השני קשור להתאם מין בין הנושא והנשוא, וכן בין האוגד לנושא:⁽²³⁾ מציינים שהאוגד "זה" מאפשר "דקדוקיות רופפת" בנוגע להתאם. דרך בחינה מדוקדקת יותר יש לראות שאותה דקדוקיות רופפת תלויה באופן שיטתי בקטגוריה התוארית או השמנית של נשוא המשפט. כידוע, לשמות תואר במיקום אטריבוטיבי יש התאם מין עם שם העצם אותו הם מתארים, למשל: ("זינוק מהיר" ולא "זינוק מהירה", "טיסה מהירה" ולא "טיסה מהיר"). בשמות תואר במיקום פרדיקטיבי יכולים למצוא אותה ההתנהגות עם האוגד "הוא". אבל המצב יהיה מסובך יותר עם האוגד "זה". למשל, בדוגמה הבאה: "עישון הוא / זה מסוכן", שבה מין הנושא הוא זכר, מין הנשוא התוארי הוא זכר גם כאשר האוגד הוא "הוא" וגם כאשר הוא "זה". אבל בדוגמה הבאה: "צלילה היא / * זאת מסוכנת",

שבה מין הנושא הוא נקבה, הנושא תוארי הנקבי יהיה תקין במצב שבו האוגד הוא "הוא", אבל אינו תקין במצב שבו האוגד הוא "זה".

ניתן ל"הציל" את משפט בעל האוגד "זה" הלא תקין ב: **"צלילה היא" / * זאת מסוכנת** בשתי דרכים: הדרך הראשונה להפוך את הנושא מנושא תוארי לצרוף שמני, כמו ב: **"צלילה היא" / זאת פעילות מסוכנת**, והדרך השנייה להפוך את מינו של האוגד, וכן את מינו של הנושא התוארי למין זכר, כמו ב: **"צלילה זה מסוכן"**. כמו שניתן לראות ב: **"צלילה היא" / הוא מסוכן** וכאן יש להניח שחוסר התאם כזה שחל בין הנושא לבין הנושא התוארי הוא בלתי אפשרי עם האוגד "הוא".

3 – ההבדל השלישי נוגע להבדלי משמעות ביניהם: (הלר), למשל, מראה שמשפט בעל האוגד "הוא" שב: **"וידאו הוא" / זה יקר**⁽²⁴⁾, שונה מבחינה סמנטית ממשפט בעל האוגד "זה". בעוד שמשפט בעל האוגד "הוא" מביע את הטענה שמכשיר וידאו עולה הרבה כסף, יכול משפט בעל האוגד "זה" להביע גם את הטענה שתיקון מכשיר וידאו, או צילום חתונה בוידאו עולים הרבה כסף. בדומה לכך, בעוד שמשפט בעל האוגד "הוא" ב: **"סטודנט צעיר הוא" / זה מעניין** מביע טענה לגבי סטודנטים צעירים (הטענה היא שסטודנטים כאלה הם מעניינים), משפט עם האוגד "זה" המקביל מביע את הטענה שהדרכה או הוראה של סטודנט צעיר, או אפילו פגישה עם סטודנט צעיר הן פעילויות מעניינות. בשתי הדוגמאות האלו, ובדוגמאות רבות אחרות, יש לראות שכאשר משתמשים באוגד "הוא" המשמעות הלקסיקאלית של הנושא נשמרת (מדובר אכן על וידאו, או על סטודנט צעיר), אבל כשמשתמשים באוגד "זה" משמעות הנושא עוברת "הרחבה" לפעולה או תכונה תלויה הקשר, וזה נעוץ בכך שהנושא המקורי הוא אחד הארגומנטים שלה (למשל צילום וידאו, הדרכת סטודנט צעיר, וכולי). ל"הרחבה סמנטית" כזו של הנושא יש גם השפעה על תנאי האמת של המשפט כולו: משפט בעל האוגד "זה" שב: **"וידאו הוא" / זה יקר** יכול להיחשב כאמיתי גם במצב שבו רוב או כל מכשירי הוידאו הם זולים מאוד, (אבל שימוש בהם הוא יקר), ומשפט בעל האוגד "זה" שב: **"סטודנט צעיר הוא" / זה מעניין** יכול לחשב כאמיתי גם במצב שבו כל הסטודנטים הצעירים הם אנשים משעממים מאוד (אבל הדרכתם היא מעניינת). לעומת זאת, משפטים שהאוגד שלהם הוא האוגד "הוא" שב: **"וידאו הוא" / זה יקר** וב: **"סטודנט צעיר הוא" / זה מעניין** יחשבו שקריים במצבים כאלה.

תמיכה אמפירית באינטואיציה זו ניתן להביא מבחינה של משפטי האוגד "הוא" והאוגד "זה" ב: **"הסטודנט ששלחתם לנו הוא" / זה צרה צרורה**, והמשכיהם ב: **"הוא עצלן, גס רוח ועובד לאט"** ו: **"הוא סטודנט מוצלח מאד, אבל הדיקן שונא אותו"**. ניתן להמשיך את גרסת האוגד "זה" שב: **"הסטודנט ששלחתם לנו הוא" / זה צרה צרורה** גם על ידי **"הוא עצלן, גס רוח ועובד לאט"**, וגם על ידי **"הוא סטודנט מוצלח מאד, אבל הדיקן שונא אותו"**. לעומת זאת, רק המשפט ב: **"הוא**

עצלן, גס רוח ועובד לאט". נראה כהמשך טבעי לגרסת האוגד "הוא" של: "הסטודנט ששלחתם לנו הוא / זה צרה צרורה". ניסיון להמשיך את גרסת האוגד "הוא" על ידי המשפט שב: "הוא סטודנט מוצלח מאד, אבל הדיקן שונא אותו." נשמע כסתירה.

ההבדל נובע מכך שבגרסת האוגד "הוא" של: "הסטודנט ששלחתם לנו הוא / זה צרה צרורה" המשמעות המקורית של הנושא נשמרת והפרדיקט "צרה צרורה" מוסב על הסטודנט עצמו. דבר זה מוביל לבעיה בהמשך "הוא סטודנט מוצלח מאד, אבל הדיקן שונא אותו.", מכיוון שהיותו של הסטודנט "צרה צרורה" אינו מתיישב עם היותו סטודנט מוצלח. לעומת זאת, בגרסת האוגד "זה" של: "הסטודנט ששלחתם לנו הוא / זה צרה צרורה" יכולה משמעות הנושא להיות מורחבת, למשל, לנוכחותו של הסטודנט, ולכן גם ההמשך ב: "הוא עצלן, גס רוח ועובד לאט." וגם ההמשך ב: "הוא סטודנט מוצלח מאד, אבל הדיקן שונא אותו." נשמעים טבעיים.

תפקידיו של האוגד

(מרדכי יואלי), (עאסם ח'ורי ואחרים), (ש' נהיר), (שרה ליפקין) ו(שאול ברקלי) קובעים מספר תפקידים, שאותם יכול למלוא האוגד במשפט, והם כדלקמן:

1- לשם בהירות או לקבוע את התפקידים התחביריים של נושא ונשוא במשפט: במשפט: "הדם הוא תמצית החיים" אם נשמיט את האוגד "הוא", לא יהיה ברור לנו, אם התפקיד התחבירי של מלים אלו הוא תפקיד של חלק ממשפט, שבדעת המדבר עוד לסיימו, כמו למשל: "הנגב, אסם התבואה שלנו... צמצם בהרבה את תלותנו ביבוא של חטה מחו"ל" או שלפנינו שם-עצם ותמורתו, ואין למלים אלו שום משמעות רעיונית. (ש' נהיר) מסביר את התפקיד הזה של האוגד ומדגיש כי במשפט שנשואו שם, יש להבחין בין הנושא ובין הנשוא בקלות, כל עוד הנשוא אינו מיודע בה' הידיעה. למשל: "היום קצר", "אביך נגר", "אתה מלכי", "הבנים בני". אבל אם הנשוא של המשפט מיודע, כמו במשפטים הבאים: "יוסף השליט על הארץ", "הגמל הוא אניית המדבר", "הדם הנפש", "בניו חייו" – קשה לקבוע, אם שני השמות הבאים רצופים הם משפט (נושא ונשוא) או הם שם ותוארו או שני שמות, ואין כאן משפט. לכך יבוא במשפטים כאלה אחד מכיווני הגוף: הוא, היא, הם, הן – שתפקידם הוא לקבוע את הקשר שבין הנושא לבין הנשוא, ומשום כך הוא נקרא אוגד (Copula). למשל: "יוסף הוא השליט על הארץ", "הגמל הוא אניית המדבר", "הדם הוא הנפש", "בניו הם חייו".⁽²⁵⁾

(שרה ליפקין) גם היא מציינת את החשיבות של תפקיד זיהוי הנשוא של המשפט על ידי האוגד וגורסת שהתאמה דקדוקית (במין, במספר, ובגוף) שבין האוגד ולבין הנושא מסייעת לזהות לנו את הנשוא של המשפט, ואומרת שהאוגד מקשר בין הנושא לבין הנשוא הלא-פועלי, לכן הוא יכול לעזור לזהות את הנשוא.⁽²⁶⁾ והיא מביאה כמה דוגמאות מעין:

נושא אוגד נושא

נושא אוגד נושא

ההופעה היא הצלחה

הכנס הוא היום

יש לציין כשבמשפט יש אוגד – הנשוא הוא המשלים של האוגד. במשפט: **"פסלי העץ הם מאפריקה"**, הם – אוגד, והמשלים, **מאפריקה** – הנשוא. לעתים קל מאוד לזהות את הנשוא במשפטים מסוג זה, כי הנשוא הוא הצירוף הבא אחרי האוגד: **"יום הזיכרון לחייל האלמוני יהיה בארבעה בחודש"**, **"סבתי הייתה חיילת בצבא הצאר"**. סדר המילים בעברית אינו נוקשה והוא ניתן לשינויים. אפשר לומר: **"שנת הלילה תהיה מתוקה"**, אבל אפשר לומר גם: **"מתוקה תהיה שנת הלילה"**, אפשר לומר בפשטות: **"הדרך לחופש הייתה ארוכה וקשה"**, אך אפשר לומר זאת בחגיגות: **"ארוכה וקשה הייתה הדרך לחופש"**. אם כך, אם המשלים של האוגד (= הנשוא) אינו בא אחרי האוגד, כיצד נזהה את הנשוא? כדי לגלות את הנשוא יש לבנות מחדש את המשפט על-פי הסדר הבסיסי שלו. בסדר הבסיסי של המשפט הנשוא הוא הצירוף שבא אחרי האוגד: **"שנת הלילה תהיה מתוקה"**, **"הדרך לחופש הייתה ארוכה וקשה"**, **"הספר האחרון היה מרתק"**, **"הרכבת הזאת אינה לטבריה"**.⁽²⁷⁾ במקרים רבים בעברית אין זכר ליסוד זמן כלשהו במשפט, למשל: **"אלונה סטודנטית לארכיאולוגיה באוניברסיטת תל-אביב"**, **"ההסבר לדבריו המוזרים מובן מאליו"**, **"הורך בבאר-שבע בעניין הדירה"**. עד עכשיו היה במשפט עוגן כלשהו לאיתור הנשוא פועל רגיל, או "יש" ותחליפיה (אין, היה) או האוגד, אך כל אלה אינם נמצאים במשפטים אלה, אם כן מהו הנשוא? אם נחפש את הנשוא נתקשה לעשות זאת. נבדוק אם אלה בכלל משפטים בעברית. לכך נהפוכם לעבר **"אלונה הייתה סטודנטית לארכיאולוגיה באוניברסיטת תל-אביב"**, **"הורך היו בבאר-שבע בעניין הדירה"**. השינוי לעבר מגלה שאלה משפטים לכל דבר, אבל הוא מגלה דבר חשוב אחר, במשפטים צץ הפועל "היה": **"אלונה הייתה"**, **"הורי היו"**. קיבלנו את המקרים המוכרים לנו: פועל העוזר "היה" ומשלימו שהוא הנשוא:

נושא

נושא אוגד

"אלונה הייתה סטודנטית לארכיאולוגיה באוניברסיטת תל-אביב"

נושא

נושא אוגד

"הורך היו בבאר-שבע בעניין הדירה".⁽²⁸⁾

במשפטים כגון: **"זה ביתי"**, **"זאת חוקת התורה"**, **"אלה תולדות שם"** – יקשה לקבוע, מה נושא ומה נשוא, גם אם נוסיף אוגד. במשפטים כאלה ניתן לקבוע, מה נושא ומה נשוא, רק על פי הכוונה והמשך הענין. השם, שבו החידוש ושלמענו נאמר המשפט, הוא הנשוא. במשפט **"זה הוא ביתי"** יהיה הנשוא "ביתי", כשנשאל **"מה זה?"**, אך כשנשאל **"איזה הוא ביתך?"**, יהיה הנשוא **"זה"**.⁽²⁹⁾

נושאי המשפטים השמניים ניכרים בכך שכולם שמות-עצם, ורובם מיודעים. אם הנשוא גם הוא שם-עצם, וגם הוא מיודע, ייבדלו השניים לתפקידיהם התחביריים רק על-פי ההקשר המסוים. לעתים אין הנשוא ואף לא הנשוא מיודעים, וקביעתם כנושא וכנשוא היא על-פי העניין בלבד.⁽³⁰⁾ אם כן, הדגם (שם-עצם + שם-עצם) מכונה "משפט משוואה", שכן אומרים על שם-עצם אחד שהוא שווה-ערך לשם-עצם אחר. משפט משוואה מזהה, שבו שני שמות-עצם מיודעים, ינוחה בשיטת נתון-חידוש. שיטה שלפיה הנשוא הוא פסיכולוגי ולא דווקא דקדוקי⁽³¹⁾. כידוע, הנשוא במשפט שמני עונה על השאלות: (מה או מי הוא הנשוא?), (מה נאמר עליו?), (באיזה מצב הוא נמצא?), (אילו תכונותיו?) ועוד. ניתוחם התחבירי של משפטים שמניים קשה יותר מאשר של משפטים פֶּעֶלִיִּים. במשפט פֶּעֶלִּי נכיר מיד את הנשוא, שכאמור הוא תמיד פועל, ולפיכך יכולים אנו בנקל לקבוע גם את נושא-המשפט, שהוא שם או תחליפו, ואילו במשפט שמני אין הדבר כן – בו עשויים נשוא ונושא לשמש בֶּעֶרְבּוּבָה, ורק על-ידי שאלות מתאימות ניתן לקבוע, מהו תפקידה של כל מילה במשפט. למשל, במשפט: "הטייס צנח" אנו קובעים מייד לפי "צנח" (הפועל), שנושא המשפט הוא "הטייס", ואילו במשפט השמני "הטייס אבי", שבו שני איבריו "שמות", נתקשה לקבוע, איזו מילה הוא הנשוא ואיזו הנשוא?

(א) "הטייס אבי". (הטייס – נושא), (אבי – נשוא).

(ב) "הטייס אבי". (הטייס – נשוא), (אבי – נושא).

בניח שלפנינו שני חיילים – אחד צנחן ואחד טייס, וילד שלידם נשאל: "ילד, מי הוא אביך?" כשיענה הילד: "הטייס אבי", כִּרְי ש"הטייס" הוא הנשוא, אף-על-פי, שהקדים הילד בתשובתו נשוא לנושא "אבי", שאין זה ברגיל מדרכה של העברית, ותשובה "אבי – הטייס" היא בוודאי ברורה יותר ועדיפה, אבל גם בתשובה "הטייס אבי" אין מקום לטעות, שהרי הילד נשאל לאביו – אם-כן "אבי" הוא הנשוא, והשאלה היא: "מה הוא אביך?" או: "מה מדובר על האב?" והתשובה היא: "טייס" – "הטייס" הוא הנשוא. ואולם, אם נשנה את השאלה ונשאל: "מי הוא הטייס?" יתחלפו התפקידים של המלים במשפט: "הטייס" הוא הנשוא ו"אבי" – הנשוא, שהרי השאלה היתה ל"טייס" ו"אבי" בא לתאר אותו (מה מדובר או מה נאמר על הטייס? – שהוא אבי).⁽³²⁾ דוגמה אחרת, במשפט: "הילד הוא חברי".

שני שמות-העצם מיודעים, ושניהם יכולים להיחשב כנושא. לפיכך אם המשפט בא כתשובה לשאלה: "מהו הילד בשבילך?", הרי ש"הילד" הוא הנתון, ו"חברי" הוא החידוש, וננתח: "הילד" – נושא, "חברי" – נשוא. אם המשפט בא כתשובה לשאלה: "מי הוא חברך?", הרי ש"חברי" הוא הנתון, ו"הילד" הוא החידוש, וננתח: "חברי" – נושא, "הילד" – נשוא.⁽³³⁾ אולם כידוע, במקרה ששני גרעיני

משפט הם שמות, הקביעה הפורמלית-דקדוקית של הנושא והנשוא תהיה גם על-פי "היידוע": השם המיודע הוא נושא; השם הלא-מיודע הוא נשוא. למשל:

"זו החלטה נבונה". (זו – נושא), (החלטה – נשוא).

"מה השעה?" (מה – נשוא), (השעה – נושא).

אבל בדוגמה: "ביתי מצודתי". המשפט נתפס כדו-משמעי (שני שמות מיודעים):

(א) "ביתי מצודתי". (ביתי – נושא), (מצודתי – נשוא).

(ב) "ביתי מצודתי".⁽³⁴⁾ (ביתי – נושא), (מצודתי – נשוא).

(שאול ברקלי) גם הוא מציין את תפקיד זה של האוגד והוא גורס שכדי להתגבר על קשיי-הניתוח של משפטים שמניים מסוג זה ודומיהם, ובייחוד של משפטים, שנשואם שם מיודע (בה'הידועה), כדאי להוסיף את כינוי-הגוף: "הוא", "היא", "הם", "הן" כאוגדים (או קו מפריד במקומם), שלמעשה אינם אלא חזרה על הנושא, אבל אז יש לפנינו נושא מורחב – דבר המקל עלינו לקבוע את הנושא. לדוגמה, במשפטים: "הגמל ספינת-המדבר"; "הקול קול יעקב" ודומיהם נתקשה לברר מהו הנושא ומהו הנשוא במשפט, ואילו על-ידי תוספת כינוי-הגוף בנסתר, כגון: "הגמל הוא ספינת-המדבר" ("הגמל" – נושא); "הקול - קול יעקב" ("הקול" – נושא) (- קו מפריד במקום: "הוא") קובעים אנו מייד את הנושא של המשפט ובעזרתו גם את הנושא.⁽³⁵⁾ במלים אחרות, כאשר הנושא והנשוא שונים ב"מינם" או ב"מספרם", הוספת "אוגד" תועיל כאן, למשל המשפט: "ביתי מצודתי".

א- "ביתי הוא מצודתי" ("ביתי" = נושא)

ב- "ביתי היא מצודתי" ("מצודתי" = נושא)⁽³⁶⁾

עם זאת, (אליעזר רובינשטיין) מציין כי רצף האלמנטים (שם-עצם + אוגד + שם-עצם) עשוי להיות ביצוע בלתי-מפורש, של משפטי משוואה ממינת. רצף אלמנטים זה הוא, אם-כן, דו-משמעי, דו-משמעות זאת מותנית במידה רבה בלשונו של כל כותב.⁽³⁷⁾ במקרה זה, הדו-משמעות נוצרת כאשר שני השמות מיודעים ובאותו מין ומספר, למשל: "יצחק שמיר הוא ראש הממשלה". יש להבין את המשפט הזה באופן דו-משמעי, כדלהלן:

(א) "יצחק שמיר הוא ראש הממשלה". (יצחק שמיר – נושא), (ראש הממשלה – נשוא).

(ב) "יצחק שמיר הוא ראש הממשלה". (יצחק שמיר – נושא), (ראש הממשלה – נשוא).

במקרה זה, ההבדל הדק בין שתי המשמעויות מובחן בדיבור בהבדלי הטעמה (הדגשה).⁽³⁸⁾

גם מתוך השאלה נוכל לקבוע את הנושא ואת הנשוא, כגון, במשפט: "זה חדרי" יהיה הנשוא "חדרי", אם נשאל: "מה זה?", ואילו אם נשאל: "איזה הוא חדרך?", יהיה הנשוא "זה", וכן הדבר לגבי המשפטים: "הוא אחי", "זאת חוקת התורה", "אלה תולדות נוח" ודומיהם.⁽³⁹⁾ (עאסם ח'ורי ואחרים)

גם הם גורסים שהמשפטים מגירסת "הדם הוא הנפש"; "אחי הוא הרופא". הם משפטים שמניים, ובהם קשה להבחין בין נושא לנשוא. לכן כינוי הגוף "הוא" עוזר לנו לפתור בעייה זו.⁽⁴⁰⁾

2- למטרת הדגשה או הטעמת הנושא, כגון: "חבלי הגאולה קשים הם". במצב זה, המשפט

אמנם שלם גם בלי האוגד, אלא שהאוגד בא במשפט זה כדי להדגיש את מה שנאמר על אודות הנושא. דוגמה נוספת מהספרות העברית: "ציוני שרוף הוא דודי חזקאל".⁽⁴¹⁾ כאן יש הדגשה על האדם הציוני כי הוא קיצוני. כאן יש לציין כי (ש' נהיר) מציין את המצב הזה של אוגד כשהוא מתאר את בואו של האוגד רק למען הטעמת את הנושא ואומר: "לפעמים יבוא אוגד, גם כשאני נחוץ מצד עצמו, כדי להטעים את הנושא", והוא מביא כמה דוגמאות מעין: "עצת ה' היא תקום", "ה' אלוהיך אש אוכלה הוא", "כולם משחיתים המה", "בנות ישראל נאות הן".⁽⁴²⁾

3- לציון זמנה של העובדה שבמשפט, כשזמנה עבר או עתיד, כגון: "אברהם היה העברי הראשון" (עבר), "אתה תהיה אחראי לתוצאות" (עתיד).

4- לציון התהוות מצב חדש בשביל הנושא, כגון: "שערו הפך לבן". כאן בא האוגד לציין ולהדגיש את השינוי שחל בו בעצם: השער, שהיה לפני כן שחור או צהוב – הלבין מאיזו סיבה שהיא (אם מפאת הזדקנות, או מפאת אסון פתאומי), לשם כך בא האוגד "הפך" כדי לייצג את ההתהוות הזאת של המצב.⁽⁴³⁾ עוד דוגמה נוספת על תפקיד זה מהספרות העברית ברומן "מפריח היונים" של אלי עמיר: "הבוקר נהיה בוקר רגיל".⁽⁴⁴⁾ כאן בא האוגד לציין את השינוי שחל על הבוקר שהוא בוקר לא כמו קודם, והמשפחות היהודיות נעשות מתעוררות למחפשת של הבולשת העירקית.

הבעיה של הבחנה בין נשוא לאוגד

מציאת האוגד דבר חשוב מאוד הוא, הסיבה לכך נעוצה בתפקידו של האוגד לקשר בין הנושא לבין הנשוא, ואיתורו של האוגד מאפשר להבין את המשפט. כיוון שהאוגד מכיל את יסוד הזמן במשפט, והוא עוזר לאתר את שאר החלקים של המשפט.⁽⁴⁵⁾ בשפה העברית, המלית "אין" ומספר של פעלים, כמו "היה" ו"הפך", שיכולים לשמש פעם בתפקיד של נשוא ופעם בתפקיד של אוגד, ואז המשפט הוא משפט דו-משמעי. למשל: "הנסיך הפך צפרדע", מי שמכיר את האגדה של הנסיך והצפרדע, יודע שהנסיך נהיה צפרדע. במקרה כזה הפועל "הפך" הוא אוגד, והמילה "צפרדע" – היא הנשוא. אבל מי שאינו מכיר את האגדה הזאת, יכול בהחלט להשתבש ולחשוב שהנסיך הפך את הצפרדע, ובמשמעות זו, הפועל "הפך" הוא נשוא של המשפט ו"צפרדע" – מושא.⁽⁴⁶⁾ כאן יש לשאול את השאלה: איך יודעים אם פועל הוא נשוא או אוגד? כדי להשיב על שאלה זו, לפי (שרה ליפקין ונועה בדיחיקלפוס) אנו יכולים לעשות הבחנה זו על ידי הדרכים הבאות:

1- הפועל (היה) ונטיותיו (הייתה, היו, יהיו...) והמילית (אין) ונטיותיה (אינה, אינו, אינם...) משתמשים בהם כנשוא רק אם אפשר להחליף אותם במילה (יש), כלומר – כאשר הם באים לציין קיום, שייכות או צריך (לעשות). למשל:

נשוא	נשוא	נשוא	נשוא
היה לי כסף רב.	אין דגים בשוק.	נשוא	נשוא
יש לי כסף רב.	יש דגים בשוק.	נשוא	נשוא
	יש לצאת מן החדר!		יש לצאת מן החדר!

2- אם לא ניתן להחליף את המילים (היה, אין) במילית (יש) – הן משמשות בתור אוגד של המשפט. למשל:

נשוא	אוגד	נשוא	נשוא
הילדים היו עייפים.	הוא אינו מבין את חומרת המצב.	נשוא	אוגד
הילדים יש עייפים.	הוא יש מבין את חומרת המצב.	נשוא	אוגד

3- הפעלים (הפך, נעשה) משתמשים בהם בתור אוגד של המשפט, במצב שבו אפשר להחליף אותם בפועל (נהיה) או (יהיה), למשל:

אוגד	אוגד
שערי הפך לבן.	השמיים נעשו מעוננים.
שערי נהיה לבן.	השמיים נהיו מעוננים.
שערי יהיה לבן.	השמיים יהיו מעוננים.

4- הפעלים (הפך, נעשה) משתמשים בהם בתור נשוא של המשפט, אם לא ניתן להחליף אותם במילית (נהיה), למשל:

נשוא	נשוא
דני הפך את הכסא.	החפירות נעשו עליידי דחפור.
דני נהיה את הכסא.	החפירות נהיו עליידי דחפור. (47)

(ש' נהיר) ו(מרדכי יואלי) גם הם דנים בבעיה זו של הבחנה בין (אוגד) לבין (נשוא) של המשפט, לפי (נהיר): "כשזמנם של המשפטים, שבהם הנשוא הוא שם, אינו הווה, יצורף הפועל (הָיָה) בעבר או בעתיד אל עיקר הנשוא לשם ציון הזמן, כגון: "קִין הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה.", "בְּנִיכֶם יִהְיוּ רוֹעִים בַּמִּדְבָּר". אבל כאשר הפועל (הָיָה) מורה במשפט על מציאות הנושא, הוא עצמו הנשוא. כגון: "אִישׁ הָיָה בֶּאֱרֶץ עֹץ", "אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה", "לֹא הָיוּ דְּבָרִים מַעֲלֹם". (48) דבא זה מובא גם על ידי (יואלי) כשהוא גורס: "כשהמשפט בא בזמן הווה אין שום קושי למצוא את האוגד (הוא, היא, הנו, הנם וכו'), אלא שבזמנים עבר או עתיד נתקלים אנו בקושי כדי להבחין בין פועל, המשמש כאוגד, לבין פועל המשמש כנשוא. (יואלי) פותר את הבעיה זו של הבחנה ומדגיש שכדי

להתיר ספק זה רצוי איפוא במקרים אלה לשנות את המשפט לזמן הווה, והיה אם בזמן הווה יושמט הפועל מתוך המשפט לחלוטין, או יוחלף ב"הוא", "היא" וכו', הרי הוא אוגד, אם בזמן הווה יישאר אותו פועל במשפט או ייתכן להחליפו בתואר-הפועל "ישנו", "ישנה", "נמצאת" וכו' (המציינים מציאות)

הרי הוא נשוא, למשל:

נושא נשוא

אתה (תהיה) אחראי לתוצאות.

במשפט הזה, בהווה, ניתן להשמיט את הפועל או להחליפו באוגד "הוא" או "הנה", על כן כאן פועל זה הוא אוגד.

נעיין עכשו במשפט הבא:

נושא נשוא מושא ישיר

הילד הפך את הספסל.

את המשפט הזה אפשר לנסח בהווה כך:

נושא נשוא מושא ישיר

הילד הופך את הספסל.

מכאן, שבמשפטים אלה הפעלים "היה", "הפך" הם נשואים.⁽⁴⁹⁾

משפט בעל אוגד לעומת משפט ייחוד

לפי (שאול ברקלי) ו(יצחק שלזינגר) משפט הייחוד הוא משפט השייך לסוג המשפטים הפשוטים. והוא צורת הדגשה מיוחדת, שבו אנו מוציאים את אחד החלקים הטפלים של המשפט ממקומו ומציגים אותו ומפרידים אותו משאר חלקי המשפט האחרים על-ידי קו מפריד, ושמים אותו בראש המשפט, כאילו היה הוא הנושא, למשל: **"המדינה שלומה יקר לנו"** כאן המשפט השלם הוא משפט ייחוד והמילה "המדינה" היא חלק הייחוד והכינוי "ה" (בצירוף שלומה) הוא הכינוי המוסב.. במלים אחרות הצירוף השמני (= חלק ייחוד) מוצא מגוף המשפט ומוצב בראש המשפט והמטרה היא ההדגשה, ובמקומו של החלק המוצא יבוא בגוף המשפט כינוי המוסב אל חלק הייחוד.⁽⁵⁰⁾ פירושם של משפטי הייחוד בשפה העברית עלול להיות מבולבל לעתים. (אליעזר רובינשטיין) מדגיש שיש בשפה העברית משפטים שלא יכולים לפרשם כמשפטי ייחוד כלל, ושמות-הגוף שמוצגים בראשם, הם אוגדים ואינם חלקי ייחוד לעולם, כגון: **"הסכנה היא שהילד לא ימצא את הדרך"**. המשפט הזה אינו משפט ייחוד, שכן מה שיש בו אחרי שם-העצם **"הסכנה"** אינו יוצר כלל משפט: **"היא שהילד לא ימצא את הדרך"** והרי עיקרו של משפט ייחוד, שיש בו משפט שלם ולפניו שם-עצם בעמדת ייחוד. ואם לא משפט ייחוד לפנינו, אוגד לפנינו. לגבי נקודה זו, כאן לא עולה על הדעת שרצף המלים במשפט **"דודתי היא רופאה"** לא יתפרש כמשפט ייחוד לחלוטין. ולא נהסס לומר שמשפט ייחוד לפנינו אם נשמע רצף מלים זה ככה: **"דודתי – היא רופאה"**. העדרו של ההתאם במשפטי האוגד "זה" עשוי לעורר את השאלה: האם הצירוף-השמני שבא לפני "זה" הוא באמת נושאו של המשפט: היות ובעברית, ההתאם שבין האוגד לבין הנושא של המשפט הוא, על הרוב, הכרחי. הסבר אחד שעולה על הדעת הוא שייתכן שהצירוף-השמני במשפטי "זה" כלל אינו נושא המשפט. במפורט, אם אנו מדברים על סוג של משפט ייחוד שבו כינוי הגוף "זה" הוא נושאו של המשפט, למעשה אין אנו מדברים על העדר ההתאם אלא על התאם שלם עם נושאו של המשפט במין ובמספר. לפי גישה זו, יש לנתח את שני המשפטים הבאים באופן דומה, שבו הצירוף-השמני שבתחילת המשפט הוא נושא הדיון (ההגיוני) (topic), ואילו כינוי הגוף, שמרפרר אל נושא הדיון, הוא הנושא הדקדוקי או התחבירי:

"התינוק שלי, הוא נרדם."**"התינוק שלי זה תופעה."**

העובדה ש"זה" אינו כינוי הגוף שנצפה לו במשפטי ייחוד עם נושא דיון אנושי מומחשת בבירור במשפטי ייחוד שבהם כינוי הגוף אינו בעמדת נושא, כמו ב: **"ילדים, קשה להסתדר איתם / עם זה"**, **"אמא שלה, אתם חייבים להכיר אותה / את זה"**, **"אני, מה אתם חושבים שאני / שזה?"**⁽⁵¹⁾

מיון למבנים שונים של משפטים אוגדיים

מקומו של האוגד במשפט אינו קבוע, הוא נטוי לשנות את מקומו ומשפטים אוגדיים יכולים להופיע בכמה מבנים תחביריים, כדלקמן.

1- (נושא + אוגד + נושא), כגון: "הדם הוא הנפש" (דברים: יב, כב – כג),

2- (נושא + אוגד + נושא), כגון: "גדול היה כוחו באמנות השידול".⁽⁵²⁾ במשפט זה הנושא

(גדול) בא בתחילת המשפט לצורך הדגשה.

3- (נושא + אוגד + פסוקית נושא), כגון: "בחור חסון היה, שידע לעשות כל מלאכה

בביתנו בשעת הצורך".⁽⁵³⁾ בחור חסון = החלק העיקרי של המשפט. היה = אוגד של החלק העיקרי,

שידע לעשות כל מלאכה בביתנו בשעת הצורך = פסוקית נושא, והמילה "ש" היא מילת השעבוד שמופיעה מיד אחרי האוגד.

4- (נושא + נושא + אוגד), כגון: "האיש הזה חכם הוא". משפט זה מזכירים (עאסם ח'ורי

ואחרים) כשהם גורסים שלפעמים יבוא האוגד בסוף המשפט, כדי להדגיש את הנושא או את הנושא או את שניהם.⁽⁵⁴⁾ גם למשל שני הפסוקים המקראיים הבאים: "העומר עשירית האיפה הוא". (שמות:

טז, לו). וגם למשל: "הלוחות נעשה אלוהים המה" (שמות: לב, טז)

5- (אוגד + נושא + נושא), כגון: "והיתה מנוחתו כבוד" (ישעיה" יא, י, והיתה – אוגד).

6- (שרה ליפקין) גורסת שיש מצבים שבהם יכול האוגד לבוא במשפט כיחידה מבנית נפרדת

משאר יחידות המשפט, אבל לעתים האוגד מתחבר עם חלק אחר מהחלקים שבמשפט, וכדי לזהותו

צריך לפרק את המשפט, למשל: "זהו ספרו הטוב ביותר". מתפרק ל: "זה הוא ספרו הטוב ביותר"

ניתוח של המשפט: (זה – נושא, הוא – אוגד, ספרו הטוב ביותר – נושא). דוגמה נוספת היא "זוהי

ההופעה הראשונה שלה כזמרת". מתפרק המשפט ל: "זו היא ההופעה הראשונה שלה כזמרת".

הניתוח של המשפט: (זו – נושא, היא – אוגד, ההופעה הראשונה שלה כזמרת – נושא). עוד דוגמה

אחרת היא במשפט "מהי הדרך הנכונה?" המתפרק ל: "מה היא הדרך הנכונה?", והניתוח של

המשפט: (מה – נושא, היא – אוגד, הדרך הנכונה – נושא).⁽⁵⁵⁾

המסקנות

- 1- האוגד הוא מילה שבאה במשפטים השמניים, מילה זו מקשרת בין הנושא והנשוא של המשפט לשם בהירות, קביעת זמן הפעולה, הדגשה, או לשם התהוות במצב של הנושא, ועוד.
- 2- מקומו של האוגד במשפט אינו קבוע, הוא נטוי לשנות את מקומו. הוא יכול לבוא בראש, באמצע, או בסוף המשפט, ומשפטים אוגדיים יכולים להופיע בכמה מבנים תחביריים.
- 3- בעברית, המשפטים שבאים בזמן הווה שהנשוא שלהם שם ולא פועל יכולים להופיע עם שני אוגדים אפשריים. הראשון (הוא, היא, הם, הן), שיש למשל: "דני הוא חבר טוב שלי", והשני (זה, זאת, אלה, אלו) למשל: "דני זה חבר טוב שלי" שהוא האוגד השכיח יותר בעברית דבורה.
- 4- יש בשפה העברית גם זוגות של משפטים בעלי אוגד (הוא, היא, הם, הן) ובעלי אוגד (זה, זאת, אלה, אלו) בהם שינוי בצורת האוגד מוביל להבדלים נוספים, הבדלים אלה יכולים להיות: הבדלי תקינות, הבדלים בהתאם מין ומספר והבדלים סמנטיים.
- 5- יש סוגים שונים של אוגד בעברית: כינויי גוף (הוא, היא, הם, הן), הפועל "היה" ונטיותיו (יהיה, תהיה, יהיו), הפעלים (הפך ל, נהיה ל, נעשה, נהפך), המיליות (הנה, אין) ועוד.
- 6- הפעלים (הפך, נעשה) משתמשים בהם בתור אוגד של המשפט, במצב שבו אפשר להחליף אותם בפועל (נִהְיָה) או (יִהְיָה). לעומת זאת, אנו משתמשים בהם בתור נשוא, אם לא ניתן להחליף אותם במילית (נִהְיָה).
- 7- האוגד צריך להיות מתאים במינו ובמספרו לנושא רק לנושא. התאם זה אפשר להסבירו גם מבחינת ההיגיון, האוגד הוא מין חזרה על הנושא, מעין נושא מקביל, ולכן צריך לומר: "הדם, הוא הנפש", "הלוחות, הם מעשה אלוהים".
- 8- יש מקרים שבהם ניתן לבוא במקום כינוי הגוף כאוגד קו מפריד (-). למשל: "הקול - קול יעקב", "הבנים - בני", "שריריו - ברזל", "השמים - ראי מלוטש של תכלת".

השוליים:

- (1) אברהם אבן-שושן, המילון העברי המרוכז, הוצאת קרית-ספר בע"מ, ירושלים, 1972, עמ'804.
- (2) מרגולין, ברוריה, הוראת התחביר בגישה תהליכית. מתוך ילקוט הלשון למכללות לחינוך, מס' 17, 2006, עמ'256.
- (3) צבי בצר, תחבירנו, הוצאת מסדה, ישראל, 1986, עמ'27.
- (4) ש' נהיר, עיקרי תורת המשפט, מהדורה תשיעית, הוצאת בית הספר הריאלי העברי בחיפה בע"מ, הדפסה ששית, חיפה, תשכ"ח, עמ'13.
- (5) אברהם אבן-שושן, שם, עמ'805.
- (6) מרדכי יואלי, תחביר עברי. מהדורה 7, הוצאת "יסודות", תל-אביב, עמ'29.
- (7) עאסם ח'ורי, מרואן פאעור, נביל טנוס. הדרך אל הלשון. דפוס אלכרמה, חיפה, 1992, עמ'58.
- (8) שרה ליפקין ונועה בדיחי-קלפוס, שלב ב: עברית הבנה הבעה ולשון, מטח, 2007, עמ'94.
- (9) יעקב בהט, מרדכי רון, ודייק – תיקוני לשון ושיפור הסגנון, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל-אביב, 1960, עמ'205. ראו גם: ש' נהיר, שם, עמ'14.
- (10) יצחק פרץ, עברית כהלכה, הוצאת יוסף שרברק בע"מ, תל-אביב, 1961, עמ'251.
- (11) ש' נהיר, שם, עמ'14.
- (12) שרה ליפקין ונועה בדיחי-קלפוס, שם, עמ'94.
- (13) אלי עמיר, מפריח היונים, עם עובד, תל-אביב, 1992, עמ'284.
- (14) שרה ליפקין, תחביר – עיין ערך לשון, מטח – המרכז לטכנולוגיה חינוכית, 1997, עמ'82.
- (15) שרה ליפקין ונועה בדיחי-קלפוס, 2007, עמ'94.
- (16) מרדכי יואלי, שם, עמ'29.
- (17) שרה ליפקין ונועה בדיחי-קלפוס, שם, עמ'94.
- (18) ש' נהיר, שם, עמ'13.
- (19) יצחק פרץ, שם, עמ'205.
- (20) יעל גרינברג, על כמה הבדלים בין האוגד "הוא" והאוגד "זה", המחלקה לאנגלית, אוניברסיטת בר אילן, עמ'1.
- (21) יעקב הורניק, יהושע ליברמן, ניהול הפרסום, כרך 2, האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב, 1996, עמ'107.

- (22) Berman, R, and A. Grosu, "Aspects of the Copula in Modern Hebrew" in P. Cole (ed.) Studies in Modern Hebrew Syntax and Semantics, North Holland, Amsterdam, 1976, p.268.
- (23) אזור, מ., לקראת הבנת מבנה המשפט הממוקד בעברית בת זמננו, העברית שפה חיה, עורכים: אורנן, ע. בן שחר, ר. טורי ג., אוניברסיטת חיפה, תשנ"ג.
- (24) Heller D., The Syntax and Semantics of Specificational Pseudoclefts in Hebrew, MA thesis, Tel Aviv University, 1999, p.113.
- (25) ש' נהיר, שם, עמ'14.
- (26) שרה ליפקין ונועה בדיחי-קלפוס, שם, עמ'95.
- (27) שרה ליפקין, שם, עמ'82.
- (28) שם, עמ'83.
- (29) ש' נהיר, שם, עמ'14.
- (30) רבקה ירקוני, פרקים בתולדות הלשון העברית. החטיבה הקלאסית, יחידה 1, האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב, 1994, עמ'76.
- (31) צבי בצר, שם, עמ'23 – 24.
- (32) שאול ברקלי, דקדוק עברי מודרג, דרגה ג, הוצאת ראובן מס, ירושלים, 1974, עמ'166.
- (33) צבי בצר, שם, עמ'24.
- (34) <http://www.amalnet.k12.il/meida/lashon/alon/ali35003.htm>
- (35) שאול ברקלי, שם, עמ'166 – 167.
- (36) <http://www.amalnet.k12.il/meida/lashon/alon/ali35003.htm>
- (37) אליעזר רובינשטיין, המשפט השמני – עיונים בתחביר ימינו, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1968, עמ'144.
- (38) <http://www.amalnet.k12.il/meida/lashon/alon/ali35003.htm>
- (39) שאול ברקלי, שם, עמ'167.
- (40) עאסם ח'ורי ואחרים, שם, עמ'58.
- (41) אלי עמיר, שם, עמ'9.
- (42) ש' נהיר, שם, עמ'14.
- (43) מרדכי יואלי, שם, עמ'30 – 31. ראו גם: עאסם ח'ורי ואחרים, שם, עמ'68.
- (44) אלי עמיר, שם, עמ'18.

- (45) שרה ליפקין, שם, עמ'80.
- (46) שרה ליפקין, שם, עמ'81.
- (47) שרה ליפקין ונועה בדיחי-קלפוס, שם, עמ'94, 95.
- (48) ש' נהיר, שם, עמ'13.
- (49) מרדכי יואלי, שם, עמ'29 – 32.
- (50) שאול ברקלי, שם, עמ'37, ראו גם: יצחק שלזינגר, פרקים בתולדות הלשון העברית, החטיבה המודרנית, יחידה 11, האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב, 1994, עמ'71 – 72.
- (51) אליעזר רובינשטיין, העברית שלנו והעברית הקדומה, משרד הביטחון – ספריית אוניברסיטה משודרת, תל-אביב, 1980, עמ'42.
- (52) אלי עמיר, שם, עמ'200.
- (53) שם, עמ'30.
- (54) עאסם ח'ורי ואחרים, שם, עמ'58.
- (55) שרה ליפקין, שם, עמ'80.

1315	Immigration and Literature in Olé Edvart Rølvaag's Giants of the Earth (1927) and Edith Maude Eaton's Mrs., Spring Fragrance (1912) Asst. Prof .Amel M. Jasim English Department / Tikrit University / College of Arts	1589-1610
1359	Investigate the difficulties of the Iraqi efl learners in understanding the figurative meaning of English idiomatic expressions Dr. Waleed Noaman Sabah Ministry of Education, Iraq	1611-1636
1420	A Historical Survey of the Language Functions in the 20th Century Linguistics Lect. Abdulateef Khaleel Ibrahim University of Samarra College of Education English Department	1637-1664
971	An Interpretational Study of MUST as a Modal of Necessity and Obligation in English with Reference to Arabic Asst. Prof. Mahmood Abbas Dawood (College of Education for Humanities / University of Tikrit) Lecturer: Hussein Khalaf Najim (College of Basic Education / University of Kirkuk)	1665-1692

مجلة سر من رأى

ISSN : 1813 – 1735

مجلة للدراسات الانسانية محكمة متخصصة

تصدر عن كلية التربية / جامعة سامراء

 891	The effectiveness of mathematics lessons in educational television from the point of view of the third intermediate grade students Directorate of Education for Rusafa III Mortada Hassan Dhari Directorate of Education for Rusafa third	1441-1458
1350	Infrastructures of Upgrading the Artistic Curriculum from the point of View of the Teachers of the Fine Arts College at the University of Mosul Dr. Hadeel Subhi Ismael Department of Art Education/ College of Fine Art/University of Mosul	1459-1494
<i>The Language Subjects</i>		
1313	Re-configuring Reality and Dreams in Hansberry's A Raisin in the Sun, Hughes's "Harlem" and Brooks' "Kitchenette building" Asst.prof.Dr. Widad Allawi Saddam Ibn Sina University of Medical and Pharmaceutical Science College of Dentistry	1497-1510
1345	EFL University Students' Recognition of Confessional Expressions Afrah Adil Mahmood English Department/ College of Education/Samarra University Layla Abdulqader English Department/ College of Education/ Samarra University	1511-1530
1353	The "Copula" in the syntax of the Hebrew language Its meaning, types and functions lecturer: Ahmed Jasim Mohammed University of Baghdad / College of Languages / Department of Hebrew	1531-1554
1351	The narrator,s art in the novel (EZ u Dalal)by (Sedki Horouri) Asst. lect. Mona Shaaban Najib lect.: Dildar Ibrahim Ahmed	1555-1588

 1311	The effect of the debate strategy on developing persuasive writing for fifth-grade students Dr. Idan Attia Samh Tikrit University	1269-1296
1347	The effect of the task-based learning model (TBL) on the achievement of second-grade intermediate students in the subject of the Holy Qur'an and Islamic education and develop their future thinking Dr. Saad Muhammad Khudair University of Nineveh / Continuing Education Center	1297-1336
1421	The Khaldounian influence on the contemporary political, social, and cultural thought Researcher :Taleb Abdul Jabbar Aldughim Aram Center for Research and Studies/ Istanbul	1337-1360
1411	The role of the Arab media in spreading the cultures of dialogue and tolerance with the other... Between reality and hope Dr. Adhraa Aywag King Abdulaziz University - Jeddah (Kingdom of Saudi Arabia)	1361-1380
584	Electronic ratification certification Assist. Prof. Dr. Ahmed Mahmood Alaw Al-Samarraie General Directorate of Education / Nineveh Researcher: Haifa Farouk Karim Al-Bayati College of Law and Political Science/University of Diyala	1381-1408
1310	The Effectiveness of Writing Anxiety on Postgraduate University Students' Performance Fouad Hussein Ali Al-Qaysi English Department, College of Education for Humanities, Tikrit University Ibraheem Khalaf Saleh English Department, College of Education for Humanities, Tikrit University	1409-1440

 695	Matching space data with terrestrial data in determining the impact of air masses on Iraq's winter climate Assist. Prof. Dr. Ahmed Abdel Ghafour Khattab Tikrit University / College of Education for Human Sciences Researcher: Abdullah Dakhil Hassan Tikrit University / College of Education for Human Sciences	1111-1132
1293	Combating the behaviors and malpractices that cause the problem of noise pollution in the city of Mosul Dr. Nashwan Mahmoud Jassim College of Basic Education - Department of Geography- Human Geography - University of Mosul Dr. Hala Hassan Ahmed College of Basic Education - Department of Geography- Human Geography - University of Mosul	1133-1154
1166	The position of the Iraqi and Egyptian political parties on the ruling regime 1921-1945 (a comparative study) Researcher: Enas Hussein Gomaa Prof.Dr. Alaa Taha Yassin University of Samarra - college of Literature	1155-1172
1379	Hulagu read in his character Asst. lect. Ahmed Farhan Hussein University of Samarra, College of Arts Asst. lect. Hasan yahya farhan University of Samarra, College of Arts	1173-1192
<i>The Educational and social Sciences Subjects</i>		
1283	The effect of the strategy(find the error) on the acquisition of rhetorical concepts for the fifth literary grade students and the development of their inferential thinking Dr. Huda Hamid Mustafa / Open Educational College	1195-1230
1346	The effect of the numbered heads strategy on the achievement of second grade students Average in social studies and the development of their probing thinking Dr. Saad Mustafa Ali / Nineveh Education Directorate	1231-1268

1369	The Outline of Al- Salami 's Tārīkh 'ulama' Baghdad:as a Sample of the Scientific Links between Mosul and Baghdad Dr Hanan Abdulkaliq Ali Mosul Studies Centre	923-944
1174	Geographical analysis of the population concentration in Al-Hamdaniya district for the period 2013-2020 M.D. Muhannad Muhammad Hamid Department of Applied Geography / Kirkuk University / college of Literature	945-976
1261	Holding and Inheriting Positions in the Ur III Period Considering Seal Impressions Researcher: Hassanein Haydar Abdulwahed University of Mosul Prof.Dr. Moayed Mohammed Suleiman University of Mosul	977-1024
1338	The Development of Women's Education in The Republican era 1958-1963 Asst. lect. Ahmed Abdul Ghani Abdullah Al-Yuzbaki Nineveh Education Directorate	1025-1058
683	The role of the translation movement and its contributions to the transfer of Arab medical science to Europe Inst. Israa Saadi Abood Al-Samarraie University Of Samarra / College of Arts Asst. Lect. Noor Al-Huda Fayq Muhammed Al-Samarraie University Of Samarra / College of Arts Asst. Inst. Wasna'a Sai'di Abood Al-Samarraie Salah al-Din Education Directorate	1059-1082
1260	Efficiency of primary education services in the city of Samarra for the year 2020 Asst. lect. Bahaa El-Din Mohamed Shehab Ahmed Al-Samarrai Salah al-Din Governorate Education Directorate / Samarra Education Department	1083-1110

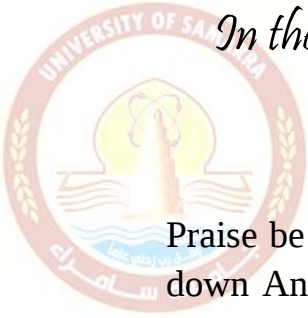
1043	The trend towards conservation agriculture in Salahuddin province and its impact on sustainable development Professor Dr. Abdul Karim Rashid Al Janabi College Faculty of Education, University of Samarra Asst. Prof.Dr. Adnan AttiehAl-Faraji Faculty of Arts - University of Tikrit	741-764
1218	The French Revolution and the position of the British government towards it until 1795 Asst. lect. Ayman Abdulkarim Mahmood University of Samarra/ College of Arts Prof. Dr. Adil Mohammed Hussain University of Samarra/ College of Education Prof. Dr. Alaa Taha Yaseen University of Samarra/ College of Arts	765-796
799	Andalusian external land roads Professor Dr. Salahudin Hussein Khudair Tikrit University - College of Education for Human Sciences Asst. lect.: Bassam Abdulhameed Hussein Ministry of Education - General Directorate of Education, Salah al-Din	797-816
1295	Soviet-Chinese relations 1917-1927 Ass.Prof. Haider Lazem Aziz University of Basra - College of Arts - Department of History	817-848
1336	The Islamic conquest of the Persian city of Tasters in the year 17 AH between challenges and results Dr. Shaimaa Hussein Ali / Education Faculty of Basic	849-866
1348	Climate models and their effectiveness in predicting future climate conditions Assistant Teacher: Rafea .K. Ibraheem Department of Geography / College of Education for Human Sciences/ Tikrit University	867-896
975	Population growth and areal expansion and its impact on the city of Hamdaniya (Qarah Qosh) Dr. Raed Ahmed Yousef Al-Jubouri The General Directorate of Education in Kirkuk Governorate	897-922

1460	 The Principles of Rational Inquiry Related to Every Intellectual Discipline in Islamic Thought: A Study on the “Principles of ‘ilm al-Kalam” Dr. Ali Mahmud Alomari Sultan Muhammad al-Fatih University: Istanbul	513-526
1312	Issues in the rulings on prayer during the calamities of epidemics (Covid 19 pandemic as a model) Dr. Salah Anwer Abed Iraqi Sunni Affairs	527-596
<i>The History and Geography Subjects</i>		
1296	Social effects resulting from epidemics in Algeria during the Ottoman era 1518-1830 AD Assis. Prof. Dr. Salwan Rashid Ramadhan General Directorate of Education of Salahuddin province	599-622
1200	Urban conditions in Samarra Abbasid until the Islamic conquest of Iraq Prof. Dr: Qasim Hassan Al-Shaman Al-Samurai University of Samarra - College of Education Dr. Zakria Hashim Ahmad Al- Khuder University of Samarra - College of Arts	623-650
1327	Italian administration in Libya 1931 - 1940 AD Asst. Prof.Dr. Hadi jabar Hasson Al – Ma’mory University of Samarra / College of Education Hawazin Ashraf Mahmood Hassan University of Samarra / College of Education	651-674
1451	Spatial variation of injuries, deaths and recovery cases of the covid-19 pandemic in Iraq for the year 2020 Prof. Dr. Hussein Alloon Ibrahim University Of Samarra / College of Education	675-704
1288	City Planning and Urban Distribution of Assyrian Capitals Dr. Munah Abd Alkareem Hussein Alqaisi College of Archaeology / University of Kufa	705-740

1368	Hadiths related to the loss of trust at the end of time, before the Hour of Resurrection (Study And Analysis) Assist. Prof. Dr. Khmees Dhari Abed University of Tikrit, College of Education for women, Quran and Islamic education Dept	331-358
1454	The point of subjective unity of theology and the impact of the dispute in it on the classification curricula for the creed scholars Assist. Prof. Dr. Taha Khaled Mohammed Arab University of Samarra / College of Education / Department of Quranic Sciences	359-382
1461	Religious dogmatism and its impact on Christianity View and analyze Dr. Anmar Ahmed Mohamed Sultan Mehmed Al-Fateh University / Istanbul – Turkey	383-410
1251	Andalusian external land roads Assist. Prof. Dr. Jasim Mohammed Hamid Ministry of Education / Directorate of Education, Ninawa Governorate	411-436
1272	The Sanhedrin and its importance in the Jewish community-descriptive study Assistant Lecturer: Bilal Muhammad Abbas Al-Issawi University Of Samarra - College of Islamic Sciences Assistant Lecturer: Essam Mahmoud Jassem University of Fallujah - College of Applied Sciences	437-460
1419	Cryptocurrency (Bitcoin) Between Sharia and the necessities of the times Dr. Assad Kamal Mohammmd Alhashmi Mardin Artuklu University	461-476
330	The story of the drowning of Pharaoh Between truth and illusion Professor Dr. Ahmed Mohamed Ahmed Salama University of Samarra - College of Islamic Sciences	477-512

1396	Quranic readings that the grammarians opposed in the nominative and the accusative nouns Dr. Sarah Abbas Farj University Of Samarra	163-180
1289	Representations of handicap in the novel Women of Saturn by Lutfia Al-Dulaimi Dr. Elham Abdelwahab Abdelkader Department of Arabic Language/ College of Education for Human Sciences/ University of Mosul	181-202
1259	The presumption of conformity and its impact on the meanings of the verses of similar verbal Asst. lect. Safarjal Shukur Khalaf Mahmud Kirkuk University / College of literature	203-228
1292	Sargon Paul's poem (The Dog's Pub) deconstructive readings Asst. prof.Dr. Sami naji swadi Arabic Department - College of Education University of Raparin	229-248
1301	Features of the grammatical thought of Al-Kafiji in his book, Explanation of the Expression in the Grammar of Expression Assis. Prof. Dr. Hadeel Abdel Halim Daood Al-Bakr University of Mosul - College of Education for Girls	249-278
<i>Al Sharia Subjects</i>		
957	The impact of the Sunnah on the discussions of the polytheists Dr. Bakr Mahmoud Alo Mahdi Al-Samarrai University of Samarra/ College of Education/ Department of Holy Quran Sciences Assist. Prof. Dr. Taha Khaled Mohamed Arab University of Samarra/ College of Education/ Department of Holy Quran Sciences	281-300
1403	The Choices of Imam Abu Al-Khattab Al-Kalothani in the Light of his Book Al-Hidaya on Matters of Purity and Prayer Asst. Prof.Dr. Ashjan Hameed Basi Iraqi University - College of Ladies - Jurisprudence Dept	301-330

<i>Code No.</i>	<i>Contents</i>	<i>the page</i>
<i>The Arabic Language Subjects</i>		
	Changing the Second Consonant of (A'ib) into a Ya Dr. Faisal Ali Al-Mansour Umm Al Qura University	3-42
1335	Opinions of critics on the poetry of Al-Hateia Dr. Abdullah Jassim Hussain Muhammad Al Jumaili The General Directorate of Kirkuk Education	43-58
1373	Prose Intertextuality in the Poetry of Jassim Mohammed Jassim Asst. Prof.Dr. Khadeeja Adree Mohammed Ministry of Higher Education and Scientific Research - Tikrit University - College of Arts Asst. lect. Rushdi Talal Latif Ministry of Education - General Directorate of Education for Salah al-Din	59-86
1122	The phonetic significance of the Qur'anic comma in the feminist discourse Dr. Ghazi Faisal Mahdi Hamad General Directorate of Salah al-Din Education. Asst. lect. Suzan Mustafa Hussein College of Education for Girls - University of Mosul.	87-108
1306	The pilgrim stairs in the elegy of Ibn Wahboun (484 AH) Asst. Prof.Dr. Safaa Hussein Latif Karbala University/College of Islamic Sciences Asst.Lect. Basem Shaalan Khudair General Directorate of Education in Najaf	109-130
1337	Impairment and ugliness in poetry: an approach between Al-Asha and Baudelaire (a cultural study) Asst. lect. Iman Ghazi Ali Ministry of Education Asst. lect. Mawj Yousif Mohamad College of Islamic sciences – Iraqi University	131-162

In the name of Allah the Most Merciful and Compassionate

Issue address

Praise be to Allah, who has honored us with Quran, a book that He sent down And we are honored by the best of the Prophet sent by him, may prayers and peace be upon our master Muhammad and all his family and companions.

In a time when adherence to constants of all kinds became rare, and clinging to values became scarce

The Journal Sura man Raa continues its journey, adhering to what distinguishes it and establishing its feet in a land based on respectable controls and standards in all its aspects.

Whether it is in the quality of scientific research or the status and integrity of the arbitrators

Or in a department whose members are distinguished by commitment, professionalism and professionalism in their work

And the pioneer does not lie to his family

We thank Allah for his grace and from Him in our success and payment for what is good and giving .

Allah grants success.

مجلة سر من رأى

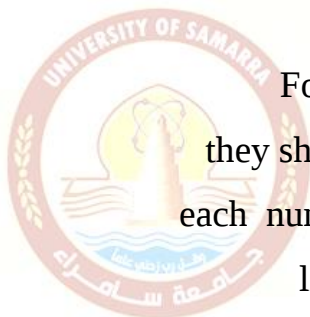
ISSN : 1813-1735 Asst. Prof. Dr. Qais Allawi Al-Samarrai

Managing Editor

مجلة للدراسات الانسانية محكمة متخصصة

تصدر عن كلية التربية / جامعة سامراء

To subscribe to the journal

For governmental institutions, universities, and research centers, they should pay a subscription fee of (25,000) Iraqi dinars in Iraq for each number. They should contact the journal's secretariat at the address listed below for the purpose of subscription or exchange.

Contact us

Dr. Qais Allawi Khalaf
Managing Editor of Surra Man Ra'a
Republic of Iraq / Samarra
P.O / 165

ISSN 1813-1735
E-mail: srmraj@uosamarra.edu.iq

مجلة للدراسات الانسانية محكمة متخصصة

تصدر عن كلية التربية / جامعة سامراء

❖ Correspondence is handled to (the editor) or the editing manger.

❖ If the research contains Quranic verses, the type of verses is according to the program of Almadina's Qur'an, otherwise the research is not published

Republic of Iraq - Samarra - College of Education - PO Box 165

Managing Editor: Dr. Qais Allawi Khalaf

ISSN : 1813 – 1735

E-mail: srmraj@uosamarra.edu.iq

مجلة للدراسات الانسانية محكمة متخصصة

تصدر عن كلية التربية / جامعة سامراء

Formatting Guidelines

The research submitted must conform to the following requirements that will facilitate preparation of the researcher for publication

- ❖ The research should be printed by using (Word Office Program) on A4 size paper on one side.
- ❖ The number of pages should not exceed (20) pages, including: data, maps and illustrations. If the research exceeds this, the researcher ought to pay (2000) Iraqi dinars for each additional page, provided that the original copies of the figures and maps are presented on paper (Trieste), and by Microsoft Word.
- ❖ After taking experts' notes, a CD is attached to the revised paper.
- ❖ Printing should be in letter (Simplified Arabic) and in size (14) for Arabic ones, and (New Roman) typeface for English ones.
- ❖ Margins are written at the end of the search with the same text of the font and with a size of (12), provided that the source information is mentioned in full when it is first received, to dispense with writing the list of sources.
- ❖ The research is divided into an introduction and the appropriate titles denote it, to dispense with the list of contents.
- ❖ The journal is not obligated to return the research to its owner if it objects to the publication of experts, and an apology is sufficient.
- ❖ Scientific The method of scientific research and documentation is a feature of the journal.

تصدر عن كلية التربية / جامعة سامراء

- ❖ Abstract should be on a separate page in Arabic and English. It should be informative and completely self-explanatory, briefly present the topic, state the scope of the experiments, indicate significant data, and point out major findings and conclusions. The Abstract should not be more than one page in length.
- ❖ The scientific method of scientific research is used to write the margins of the research and its references, and the researcher adopts the method of research in his specialty, and the books used in the research are mentioned as follows according to the type of the subject area: for Arabic ones it be as following: book name, author name, version number, place of publication, publishing point, year of publication, and part (if any), And page. As for the periodicals, they are written as follows: the journal's name, number, publication date, publication point and page. For English ones, it should be according to APA formatting.
- ❖ Publication acceptance is not obligated for the journal to publish scientific research by numbers except for what suits its international reputation.

مجلة سر من رأى

ISSN : 1813 – 1735

مجلة للدراسات الانسانية محكمة متخصصة

تصدر عن كلية التربية / جامعة سامراء

Publishing instructions in the journal of

Surra Man Ra'a

The scientific journal (Surra man Ra'a) welcomes the contribution of researchers inside and outside the country. It takes them with confident steps towards a bright future in the aspects of life, and here are some of the requirements for publishing:

Technical and Organizational Requirements:

- ❖ The journal is specialized in subject area of Arts and humanities. Editorial staff sends scientific researches to experts in the relevant fields for reviewing, those experts who have proven scientific adequacy in their specific specialty.
- ❖ The journal rejects publishing research that does not meet with the known method of scientific research.
- ❖ The researcher is obliged to take the recommendations and emendations received from his research through what is determined by the evaluation experts.
- ❖ The research must not be submitted to another journal before, and it shouldn't be published before, and the researcher must undertake in writing covenant to do so.
- ❖ The researcher must present the following in the submitted research:
- ❖ On the first page, it should include: (Research title, The exact specialization of the research, researcher's name, scientific title, place of work, email, phone number, and keywords in Arabic and English), and in case more than one researcher mentioned their names and addresses to facilitate the process of contacting them.

Editorial Board :

Prof. Dr. Ismail Youssef Ismail

College of Arts / Menoufia University / Egypt

Prof. Dr. Kamal bin Sahrawi

**College of Humanities and Social Sciences /
University IBN Khaldoun / Algeria**

Prof. Dr. Omar Muhammad Ali

College of Arts / Helwan University / Egypt

Asst. Prof. Dr. Afaf Hafez Shakir

College of Education / University of Samarra / Iraq

**Asst. Prof. Dr. Anwar Mahmoud
Masoud**

College of Education / University of Samarra / Iraq

Asst. Prof. Dr. Ashwaq Salem Ibrahim

College of Education / University of Samarra / Iraq

**Asst. Prof. Dr. Khaled Shukr
Mahmoud**

College of Arts / University of Samarra / Iraq

Asst. Prof. Dr. Laila Khalaf Al Sabban

College of Arts / Kuwait University / Kuwait

Asst. Prof. Dr. Maysam Bahaa Saleh

College of Education / University of Samarra / Iraq

Asst. Prof. Dr. Munther Kamel Ismail

College of Education / University of Samarra / Iraq

Asst. Prof. Dr. Murad Ahmed Khalaf

College of Education / University of Samarra / Iraq

Asst. Prof. Dr. Raad Sarhan Ibrahim

College of Education / University of Samarra / Iraq

**Asst. Prof. Dr. Saieed bin Muhammed
AL Qurani**

**College of Arabic Language / Umm Al Qura
University / Kingdom of Saudi Arabia**

Asst. Prof. Dr. Saif Habeeb Hasan

College of Education / University of Samarra / Iraq

**Asst. Prof. Dr. Taha Khaled
Mohammed**

College of Education / University of Samarra / Iraq

Asst. Prof. Dr. Youssef Mazhar Ahmed

College of Education / University of Samarra / Iraq

Iect. Dr. Hisham Mahdi Star

College of Education / University of Samarra / Iraq

Iect. Dr. Riyad Khalil Hussein

College of Education / University of Samarra / Iraq

ISSN : 1813-1735

مجلة للدراسات الانسانية محكمة متخصصة

تصدر عن كلية التربية / جامعة سامراء

Surra Man Ra'a

Scientific Refereed Journal

Issued by
College of Education
University of Samarra

Vol. 18. / No. 72. 17th Year. June / 2022A.D/ Dhul Qi'dah 1443AH

International code: ISSN 1813 – 1735

Deposit number in Iraqi national library and archives

Baghdad, 2341 year 2019

Editorial Board

Editor in Chief:	prof. Yaser Mohammad Salih	College of Education
Editing Manager:	Asst. Prof. Dr. Qais Allawi Khalaf	College of Education
Arabic Proofreader:	lect. Dr. Hisham Sattar Mahdi	College of Education
English Proofreader:	Asst. Prof. Dr. Saif Habeeb Hasan	College of Education
Administrative Affairs:	Asst. lect. Farooq Shakir Mahmood	College of Education
Economy affairs:	Mr. Hassan Ali Hussin	College of Education

ISSN : 1813 – 1735

مجلة للدراسات الانسانية محكمة متخصصة

E-mail: srmraj@uosamarra.edu.iq

تصدر عن كلية التربية / جامعة سامراء

*Republic of Iraq
Ministry of Higher Education
and scientific research
University of Samarra
College of education*

SURRA MAN RA'A

Scientific Refereed Journal

Issued by
college of Education
University of Samarra

Vol. 18. /No. 72. 17th Year.
March / 2022 A.D/ Dhul Qi'dah 1443 AH

Deposit number in Iraqi national library and archives
Baghdad, 2341 - year 2019
ISSN 1813 - 1735